

VEREJNÝ OCHRANCA PRÁV

**Mimoriadna správa verejného ochrancu práv
o skutočnostiach nasvedčujúcich závažnému porušovaniu
základných práv a slobôd detí postupom orgánov
sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately**

Národnej rade Slovenskej republiky predkladá:
verejná ochrankyňa práv JUDr. Jana Dubovcová

Bratislava január 2017

Mimoriadna správa verejného ochrancu práv

o skutočnostiach nasvedčujúcich závažnému porušovaniu základných práv a slobôd detí postupom orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately
a návrh na prerokovanie správy na najbližšej schôdzi Národnej rady Slovenskej republiky

Podľa § 24 zákona č. 564/2001 Z. z. o verejnom ochrancovi práv v znení neskorších predpisov „ak verejný ochranca práv zistí skutočnosti nasvedčujúce, že porušenie základného práva alebo slobody je závažné alebo sa týka väčšieho počtu osôb, môže predložiť národnej rade mimoriadnu správu. Súčasťou mimoriadnej správy môže byť aj návrh, aby bola prerokovaná na najbližšej schôdzi národnej rady.“

Už z predchádzajúcich správ verejného ochrancu práv je známe, že vo svojej činnosti som opakovane zistila aj porušenia základných práv detí, ktoré svojim konaním, alebo nekonaním, spôsobil niektorý z orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately. Niektoré porušenia boli spôsobené individuálnou chybou, organizáciou práce, či preťažením pracoviska s nedostatočným počtom zamestnancov. Iné však niesli znaky systémovej chyby, a taká vždy vyžaduje zásadnejšie opatrenia a zmenu. Medzi už zistené systémové nedostatky v činnosti orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, ktorých dôsledkom je až porušovanie niektorého zo základných práv detí, patrí napríklad nerešpektovanie práva dieťaťa byť vypočuté v každom súdnom a aj v správnom konaní, ktoré sa ho týka, zastupovanie práv dieťaťa a jeho oprávnených záujmov so všetkou starostlivosťou v konaniach, v ktorých sú jeho práva v kolízii s právami jeho zástupcov, zaraďovanie detí do školského vzdelávania a prístup k vzdelaniu a vzdelávaniu, nastavenie zaraďovania do reedukácie a podmienky reedukácie.

V roku 2016 som poverila Kanceláriu verejného ochrancu práv, aby vykonala prieskum dodržiavania ochrany základných práv a slobôd detí okrem reedukácie aj v ďalších oblastiach sociálnoprávnej ochrany detí. Účelom prieskumu bolo najmä získanie poznatkov o tom, či v nich systém sociálnoprávnej ochrany detí v súčasnom nastavení a pravidlách fungovania dokáže deťom plnohodnotne zabezpečiť ochranu a dodržiavanie ich práv zaručených v Dohovore o právach dieťaťa, a či v rámci svojho systémoveho nastavenia a fungovania predstavuje aj garanciu ústavného práva dieťaťa na osobitnú ochranu.

Zistené skutočnosti o pôsobení orgánov sociálnoprávnej ochrany v preskúmaných oblastiach nasvedčujú tomu, že nimi v súčasnosti aplikované postupy vedú k závažnému porušovaniu základného práva alebo slobody detí. Tieto postupy majú systémový charakter, a preto sa týkajú veľkého počtu osôb – detí.

Skutočnosť, že dôsledky zisteného postupu orgánov verejnej správy dopadajú na bezbranné deti, a že k závažnému porušovaniu práv detí dochádza zo strany práve tých orgánov verejnej správy, ktoré majú v pôsobnosti zabezpečovať ochranu práv detí, je

právnym aj morálnym dôvodom na predloženie tejto mimoriadnej správy. Skutočnosť, že porušovanie základných práv sa týka veľkého počtu detí je právnym aj morálnym dôvodom mojej žiadosti o prerokovanie tejto správy na najbližšej schôdzi Národnej rady Slovenskej republiky (ďalej len „národná rada“).

Týmto národnej rade predkladám mimoriadnu správu spojenú s návrhom na jej prerokovanie na najbližšej schôdzi národnej rady.

I.

Podľa čl. 12 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „Ústava“) ľudia sú slobodní a rovní v dôstojnosti i v právach, základné práva a slobody sú neodňateľné, nescudziteľné, nepremlčateľné a nezrušiteľné. Podľa čl. 14 Ústavy každý má spôsobilosť na práva.

Základné práva a slobody nie sú darom od štátu, ale človek ich nadobúda narodením, dokonca niektoré práva nadobúda už nasciturus, teda dieťa v tele matky za podmienky, že sa narodí živé. Z uvedeného konštatovania vyplýva, že aj deťom patria všetky základné práva a slobody. Podľa nášho občianskeho práva však úplnú spôsobilosť na právne úkony človek nadobúda až dosiahnutím plnoletosti, teda dosiahnutím veku 18 rokov. Túto skutočnosť reflektuje aj slovenský právny poriadok, ktorý v čl. 41 ods. 1 posledná veta Ústavy zakotvuje, že **deťom a mladistvým sa zaručuje osobitná ochrana**. Túto osobitnú ochranu vykonáva a jej vykonávanie zabezpečuje štát prostredníctvom svojich orgánov.

V § 6 zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kurately a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kurately“) je upravená základná zásada pre **orgány sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, Centrum pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže, obce, vyššie územné celky, právnické osoby alebo fyzické osoby, akreditované subjekty a subjekty, ktoré vykonávajú opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, v zmysle ktorej sú všetky tieto subjekty povinné dbať na to, aby nedochádzalo k ohrozovaniu alebo porušovaniu práv dieťaťa**.

Všetky spomenuté orgány, právnické osoby a fyzické osoby vykonávaním opatrení zabezpečujú dieťaťu ochranu a starostlivosť, ktorá je nevyhnutná pre jeho blaho a ochranu jeho právom chránených záujmov, **pri rešpektovaní jeho práv priznaných medzinárodným dohovorom**.

Špecificky pre deti, ktoré boli dočasne alebo trvalo zbavené svojho rodinného prostredia, alebo pre deti, ktoré vo vlastnom záujme nemôžu byť ponechané v tomto prostredí, ustanovuje čl. 20 Dohovoru o právach dieťaťa, že tieto deti majú právo na osobitnú ochranu a pomoc poskytovanú štátom.

Na nedostatky v oblasti sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, dôsledkom ktorých je v mnohých prípadoch až porušenie základných práv a slobôd detí poukazujem už od roku 2012. Pre komplexnejšiu predstavu považujem za dôležité pripomenúť napríklad:

- a) **Správu o činnosti verejného ochrancu práv z roku 2012**, v ktorej uvádzam poznatky z prieskumu, ktorý preukázal aj niekoľkoročnú nečinnosť orgánov sociálnoprávnej ochrany v prípadoch detí slovenských rodičov, ktoré sa v cudzine ocitli bez starostlivosti rodičov. V dôsledku tejto nečinnosti sa slovenské deti ocitli v cudzine bez primeranej pomoci, a to aj v prípadoch, keď ich situáciu riešili tamojšie orgány návrhmi na osvojenie týchto detí, o ktorých už rozhodovali súdy. Po upozornení došlo v tejto oblasti k zmene prístupu aj k zmene postupov, a to aj vďaka personálnej zmene vo vedení a v riadení Centra pre medzinárodnoprávnu ochranu detí.
- b) **Správu verejnej ochrankyne práv z roku 2013 o napĺňaní povinnosti štátu poskytovať dieťaťu ochranu jeho práv a záujmov v prípade stretu právnych záujmov – kolízie práv.** Z prieskumu okrem iného vyplynulo, že každému dieťaťu, o ktorom sa konalo, nebola daná možnosť byť vypočutý v konaní, prípadne vyjadriť svoj názor vo veci, ktorá sa ho týka. Súd ich spravidla priamo nevypočul a kolízni, opatrovníci názor dieťaťa zisťovali iba vtedy, ak ich o to žiadal súd, a to nebol každý prípad. Z vyjadrení kolíznych opatrovníkov zároveň vyplynulo, že ak ich súd požiadal o zistenie názoru dieťaťa, bežná prax bola taká, že opatrovníci súdu predkladali vlastné stanovisko, ktoré si utvorili na základe rozhovoru s dieťaťom, teda predkladali súdu svoju interpretáciu názoru dieťaťa. S takouto praxou ani súdy nemali žiadny problém.
- c) **Súhrnnú správu o prieskume dodržiavania základných práv a slobôd maloletých detí umiestnených v reedukačných centrách v Slovenskej republike z roku 2014**, ktorá potvrdila dlhotrvajúce systémové nedostatky organizovania a uskutočňovania reedukácie detí a mládeže. Medzi najzávažnejšie nedostatky patrí to, že v Slovenskej republike sa reedukácia uskutočňuje výlučne ústavnou formou. Pri zaradovaní do reedukácie sa nezohľadňujú záujmy dieťaťa, ani jeho vlohy. Bolo zistené používanie neprijateľných postupov a trestov pri výchove detí, aj dávno prekonaných výchovných postupov a opatrení, vrátane používania izolácie dieťaťa na 24 hodín, a to nie zo zdravotných, ale „z výchovných“ dôvodov. Tiež poskytovanie vzdelávania nízkej úrovne a žiadna práca s rodinou a prostredím, do ktorého sa má redukované dieťa vrátiť. Úspešnosť reedukácie sa nezisťuje a nevyhodnocuje.
- d) **Správu o činnosti verejného ochrancu práv za rok 2015**, v ktorej poukazujem na nedostatky zistené počas neohlásených prieskumov zameraných na úroveň poskytovania starostlivosti, výchovy a výživy deťom v Reedukačnom centre a Špeciálnej základnej škole internátnej Vrábľa, Reedukačnom centre Trstín, Detskom domove Dobšiná, Detskom domove Satelit Rožňava a Diagnostickom centre pre deti Bratislava.

- e) **Správu verejnej ochrankyne práv o uplatňovaní základného práva dieťaťa byť vypočuté v občianskoprávných súdnych konaniach z roku 2016**, z ktorej vyplýva, že súčasná prax súdov v civilných konaniach nezabezpečuje všetkým deťom, ktoré sú schopné formulovať svoje názory na to, čo sa ich týka, možnosť tieto názory v konaniach, ktoré sa ich týkajú, vyjadriť. Prípadov, keď súd priamo vypočul dieťa v konaní je minimálny počet. Prieskum zároveň potvrdil, že v Slovenskej republike je dlhodobo akceptovanou pravidelnou súdnou a právnou praxou, že súd sa deťmi zaoberá sprostredkovane - cez opatrovníkov, zástupcov a cez písomnosti. Je iba výnimkou, ak súd koná priamo s dieťaťom. Zaužívanou praxou je aj to, že dieťa v súdnom konaní nemá právne zastúpenie, s výnimkou trestného konania. Úrady, aj sudy, konajú o dieťati, nie s ním. Dieťa je objektom, a nie subjektom konania.

Aj keď sa uvedené správy zaoberali rôznymi oblasťami sociálnoprávnej ochrany detí, zo zistení o uplatňovaných postupoch vyplynul jeden spoločný poznatok, s rozhodujúcim významom - ukázalo sa, že orgány, ktoré majú v pôsobnosti zabezpečovanie ochrany práv dieťaťa **postupujú spravidla tak, aby svojím postupom zabezpečovali bezproblémový chod svojej inštitúcie**. Nebolo to právo dieťaťa, čo formovalo a určovalo ich postup a spôsob vykonávania úkonov, ale bola to ich inštitucionálna potreba, ktorá mala na ich postup zásadný vplyv. Ich úradné postupy sa preto vyznačovali mechanickými (zmechanizovanými) činnosťami a úkony vykonávali formalisticky. **Najlepší záujem dieťaťa bol iba verbálne označovaný za prioritu, ale ich reálny postup v konaní a pri vykonávaní úkonov ho, ako prioritu, nepotvrdoval**. Podobné zistenia vyplynuli aj z preskúmania, podnetov v roku 2016.

Najlepší záujem dieťaťa je pritom jedným z najdôležitejších princípov, ktorý je potrebné aplikovať na dosiahnutie úplnej a efektívnej realizácie všetkých práv detí. **Podľa § 3 ods. 3 zákona o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kurately** prvoradým hľadiskom pri voľbe a uplatňovaní opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately je najlepší záujem dieťaťa. Najlepší záujem dieťaťa je upravený v **čl. 3 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa**, ktorý ustanovuje, že najlepší záujem dieťaťa musí byť prvoradým hľadiskom pri akýchkoľvek postupoch týkajúcich sa detí, či už vykonávaných súkromnými zariadeniami sociálnej starostlivosti, súdmi, správnymi alebo zákonodarnými orgánmi.

Výbor OSN pre práva dieťaťa zdôrazňuje, že najlepší záujem dieťaťa je potrebné chápať ako trojaký koncept, a to ako:¹

- a) **Substantívne právo dieťaťa**.

Dieťa má **právo** na to, aby jeho najlepší záujem bol zvažovaný ako **prvoradé hľadisko** v prípade potreby rozhodovania medzi stretom dvoch rôznymi záujmov, ako aj v prípade, že je potrebné implementovať rozhodnutie, ktoré sa týka konkrétneho

¹ Výbor OSN pre práva dieťaťa, Všeobecný komentár č. 14 z 29. mája 2013 o práve dieťaťa na to, aby jeho najlepší záujem bol prvoradým hľadiskom, str. 2.

dieťaťa, určitej skupiny detí, alebo detí vo všeobecnosti. **Najlepší záujem dieťaťa je teda zároveň aj jeho právom.**

b) **Základné interpretačné pravidlo.**

V prípade, že právna norma pripúšťa viacero možných výkladov, je potrebné zvoliť výklad, ktorý najviac slúži najlepšiemu záujmu dieťaťa/detí.

c) **Procesná zásada.**

Pri rozhodnutiach, ktoré sa dotýkajú konkrétneho dieťaťa, určitej skupiny detí, alebo detí vo všeobecnosti, musí rozhodovací proces zahŕňať aj vyhodnotenie možných dopadov (negatívnych aj pozitívnych) tohto rozhodnutia na dieťa/deti. Zisťovanie najlepšieho záujmu dieťaťa si zároveň vyžaduje procesné garancie, vrátane mechanizmov na vyhodnotenie výsledkov. Štáty musia zaviesť transparentný a objektívny proces pre všetky rozhodnutia týkajúce sa detí, ktoré robí zákonodarca, sudcovia alebo správne orgány. Z odôvodnenia rozhodnutia musí byť zrejmé aké okolnosti a kritériá štát zvažoval pri rozhodovaní o tom, čo je v najlepšom záujme dieťaťa a akým spôsobom bol najlepší záujem dieťaťa zvažovaný proti iným okolnostiam, zároveň aj to, že najlepší záujem dieťaťa bol vzatý do úvahy.

K tomu možno dodať, že v odôvodnení rozhodnutia sa orgán, ktorý rozhoduje, má argumentačne vyrovnáť aj s vypočutým názorom dieťaťa, že dieťaťu má byť rozhodnutie doručené a o výsledku konania má byť dieťa informované. Rozhodnutie mu má byť aj primeraným spôsobom aj vysvetlené, spolu s jeho dôsledkami.

II.

V roku 2016 som sa, na základe predchádzajúcich zistení z podnetov, zaoberala ochranou práv detí, ktoré sa ocitli bez rodičov, boli vyňaté z rodinného prostredia, ktorých sa rodičia vzdali, alebo ktorých rodičovské práva a povinnosti boli dočasne obmedzené.

Jedným z podnetov, ktorým som sa v roku 2016 zaoberala, bol podnet týkajúci sa **resocializačného strediska Čistý deň**, so sídlom Hodská cesta 1228, 924 01 Galanta (ďalej len „RS Čistý deň“). Rovnako, ako to bolo v prípade reedukačných centier, aj v tomto prípade zistenia vyplývajúce z preskúmania podnetu potvrdili, že problémom nie je iba predmetné resocializačné stredisko, ale že systém, ako taký, trpí mnohými nedostatkami, ktoré umožňujú porušovanie základných práv detí.

Zákonom ustanovený účel resocializačného strediska:

Podľa § 63 ods. 1 zákona o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele sa resocializačné stredisko „zriaduje na aktivizovanie vnútorných schopností detí a plnoletých fyzických osôb na prekonanie psychických dôsledkov, fyzických dôsledkov a sociálnych dôsledkov drogových závislostí alebo iných závislostí a na zapojenie sa do života v prirodzenom prostredí.“

Z citovaného ustanovenia vyplýva, že jediným taxatívne ustanoveným účelom resocializačného strediska uvedeným v zákone je **aktivizovanie vnútorných schopností** detí a plnoletých fyzických osôb **na prekonanie** psychických **dôsledkov**, fyzických dôsledkov a sociálnych dôsledkov **závislosti**. Z takto ustanoveného účelu resocializačného strediska vyplýva, že je určené **výlučne pre osoby** (deti, aj plnoleté fyzické osoby), ktoré **prekonávajú psychické, fyzické a/alebo sociálne dôsledky závislosti**. To znamená, že na to, aby mohlo byť dieťa, alebo aj plnoletá fyzická osoba umiestnená do resocializačného strediska, musí ísť o osobu, ktorá prekonáva dôsledky závislosti. Táto podmienka - teda či osoba prekonáva dôsledky závislosti - je preukázateľnou skutočnosťou. V prípade záujmu o umiestnenie do resocializačného zariadenia je to aj právna skutočnosť. Právna preto, lebo preukázanie, či nepreukázanie existencie prekonávania dôsledkov závislosti na seba (podľa § 63 ods. 1 zákona o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele) viaže právne následky, a to v podobe vzniku právneho vzťahu umiestnením osoby do resocializačného strediska, alebo jej neumiestnením. Iba osoba, ktorá prekonáva dôsledky závislosti, môže byť - v zmysle uvedeného zákonného ustanovenia - do strediska umiestnená.

Maloleté deti majú ústavné právo na osobitnú ochranu (čl. 41 ods. 1 Ústavy). Štát sa zaviazal prostredníctvom svojich orgánov túto osobitnú ochranu deťom a mládeži poskytovať. Právom chránený záujem je taký záujem, ktorému právo poskytuje osobitnú ochranu, teda je to záujem, ktorý má oporu v pozitívnom právnom predpise, na rozdiel od iba faktického záujmu. V prípade rozhodovania o umiestnení dieťaťa do resocializačného strediska, v záujme ochrany jeho základného práva na osobnú slobodu (čl. 17 ods. 1 a ods. 2 Ústavy), na nedotknuteľnosť osoby a jej súkromia (16 ods. 1 Ústavy) a na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života (čl. 19 ods. 2 Ústavy), musí mať príslušný orgán riadne preukázané, že ide o dieťa, ktoré prekonáva dôsledky závislosti.

Ani Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny (ďalej len „úrad práce“), ani resocializačné stredisko, nie sú liečebným zariadením, teda neliečia závislé osoby, nediagnostikujú, a preto vlastným úsudkom a z vlastnej činnosti nemôžu preukázať, že dieťa, alebo aj ktorákoľvek fyzická osoba je/nie je závislá a prekonáva/neprekonáva dôsledky závislosti. Ide totiž o odbornú otázku, ktorá patrí do odboru medicíny.

Z mojich zistení však vyplynulo, že **niektoré z detí**, ktoré boli do RS Čistý deň umiestnené, rozhodnutím súdu, žiaľ **neboli predtým diagnostikované ako závislé, a už vôbec neprešli potrebnou detoxikáciou**. Ťažko potom mohlo byť právne relevantným spôsobom preukázané, že v čase rozhodovania prekonávali dôsledky závislosti, ak nebola preukázaná skoršia závislosť. Táto skutočnosť, spolu so skutočnosťou, že deti v úradnom, a ani v súdnom konaní, nemali zabezpečené nezávislé právne zastúpenie svojich práv a oprávnených záujmov, a že ochrane ich práv nebola venovaná riadna a odborná starostlivosť, teda nastoľujú nielen otázku ako je možné, že deti majúce právo na osobitnú ochranu boli za takýchto okolností a v rozpore s § 63 ods. 1 zákona o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele umiestnené do resocializačného strediska, ale najmä otázku, ako vlastne funguje systém sociálnoprávnej ochrany v praxi našich inštitúcií. Koho ochraňuje?

V preskúvaných prípadoch fungoval takto - väčšina detí bola do RS Čistý deň umiestnená na základe vyjadrení zákonného zástupcu (rodiča), ktorý sa sociálnemu kurátorovi zdôveril, že jeho dieťa je agresívne, chodí za školu, rodiča nerešpektuje a pravdepodobne **experimentuje** s drogami (rodič má **podozrenie**). Záškoláctvo potvrdilo aj stanovisko školy o počte vymeškaných hodín. Nasledoval pohovor kurátora s dieťaťom, počas ktorého kurátor zisťoval v akej spoločnosti („partii“) sa dieťa pohybuje, t. j. či je to partia známa užívaním návykových látok, alebo nie. V niektorých prípadoch sa dieťa kurátorovi k užívaniu návykových látok priznalo. Vo väčšine týchto prípadov **nasledoval návrh úradu práce na nariadenie neodkladného opatrenia, ktorým bolo dieťa rovno umiestnené do RS Čistý deň. Rodine teda nebola poskytnutá adekvátna odborná pomoc, nebolo jej odporučené odborné vyšetrenie dieťaťa lekárom...**

To, že niektoré z detí boli do RS Čistý deň umiestnené **bez patričnej diagnostiky** mi potvrdili aj dvaja mladí ľudia – bývalí klienti tohto resocializačného strediska. Z ich výpovedí citujem: *„Do Čistého dňa sme sa dostali bez psychiatrického vyšetrenia, iba na základe odporúčania pracovníka Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny.“* Takýto postup bol zvolený **napriek tomu, že psychologička**, ktorú dieťa navštevovalo, odporúčala najskôr absolvovanie detoxikačného pobytu v nemocnici, následne liečbu v detskej psychiatrickej nemocnici a až na záver pobyt v resocializačnom stredisku. Postup, ktorý bol nakoniec zvolený, nebol v najlepšom záujme dieťaťa ani jeho rodiny, práve naopak. V koho záujme teda uvedený postup bol? Ťažko sa verí tomu, že kompetentné úradné a súdne osoby opakovane preukázali takú mieru nevedomosti o tom ako majú postupovať v prípade podozrenia zo závislosti dieťaťa.

Citujem hlavného odborníka Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky na závislosti, MUDr. Lubomíra Okruhlicu: *„RS by nemali liečiť. A mali by mať dobré materiálne aj personálne podmienky – aby tam boli vzdelaní profesionáli s dobrým vzdelaním. Nemali by prijímať nedoliečeného človeka z hľadiska závislosti, ktorý krátko abstínuje. Ľudia, ktorí ešte nie sú čistí od drog, nepatria do resocializácie, tí potrebujú ešte niekoľkotýždňové medicínske sledovanie, a to najmä v prípade mladistvých. U nich je to komplikovanejšie aj pri diagnostike. Užívanie drogy je u nich najčastejšie len symptómom duševnej poruchy. Na to v resocializačných strediskách nemajú kapacitu. Duševná porucha sa napríklad odokryje až po dvoch či troch týždňoch od začiatku abstinencie. Ide o depresie, obsedantné poruchy až schizofréniu, ktorá môže byť aj spustená užívaním drog. Ak sa do resocializačného zariadenia dostane niekto z ulice, čo zákon najmä u mladistvých umožňuje, tak to odhalia neskoro alebo to neodhalia. Ten človek pritom trpí, lebo v zariadení to vnímajú ako poruchy správania, ktoré treba prevýchovou potlačiť. Ale nejde o prevýchovu.“*²

Podľa § 63 ods. 2 zákona o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele v resocializačnom stredisku sa

² Lubomír Okruhlica: V resocializačných zariadeniach končia aj ľudia bez závislosti, rozhovor v Denníku N z 27. septembra 2016, <https://dennikn.sk/568633/odbornik-na-zavislosti-okruhlica-v-resocializacnych-zariadeniach-koncia-aj-ludia-bez-zavislosti/>

- a) poskytuje odborná pomoc **iba na základe odporúčania adiktológa alebo psychiatra** a splnenia podmienok prijatia uvedených v resocializačnom programe. **Dieťaťu** sa táto pomoc poskytuje **na základe dohody so zákonným zástupcom** alebo s osobou, ktorá sa osobne stará o dieťa, alebo so zariadením určeným na výkon rozhodnutia súdu, v ktorom bolo dieťa umiestnené na základe rozhodnutia súdu o nariadení ústavnej starostlivosti; súčasťou dohody je aj spôsob a výška úhrady za poskytovanú starostlivosť,
- b) vykonáva rozhodnutie súdu o výchovnom opatrení,
- c) vykonáva rozhodnutie súdu o neodkladnom opatrení, ak bol podaný návrh na uloženie výchovného opatrenia.

V prípade umiestnenia dieťaťa na **dobrovoľný** pobyt do resocializačného strediska, ku ktorému dochádza na základe dohody so zákonným zástupcom dieťaťa a nie rozhodnutím súdu, zákonodarca ustanovil podmienku, že umiestnenie dieťaťa je možné **iba na základe odporúčania psychiatra alebo adiktológa, čo znamená, že dieťa prejde aspoň základnou diagnostikou. Tento postup, ktorým zákonodarca zabezpečuje ochranu práv dieťaťa, je v najlepšom záujme dieťaťa.** Aj z odborného stanoviska MUDr. Okruhlicu vyplýva, že ak do resocializačných zariadení budú umiestňované deti, ktoré tam vôbec nepatria, môže im byť týmto postupom veľmi ublížené a môže im to spôsobiť vážne zdravotné následky.

Je preto zřejmé, že z rovnakých dôvodov musí mať zabezpečenú porovnateľnú ochranu pri zaraďovaní dieťaťa do resocializačného zariadenia každé dieťa, teda aj také, voči ktorému sa vykonáva rozhodnutie súdu o výchovnom opatrení postupom (podľa § 63 ods. 2 písm. b) zákona o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele), alebo rozhodnutie súdu o neodkladnom opatrení (podľa § 63 ods. 2 písm. c) zákona o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele). Iba takýto postup je v najlepšom záujme každého dieťaťa. Preto má byť v správnom, či v súdnom konaní riadne a odborne preukázané, že ak je dieťa zaraďované do resocializačného strediska, ide jednoznačne o také dieťa, ktoré potrebuje pomoc s aktivizovaním vnútorných schopností na prekonanie dôsledkov závislosti tak, ako s tým počíta § 63 ods. 1 uvedeného zákona, v ktorom je ustanovený účel resocializačného strediska a je ustanovené aj to, pre aké osoby je zriadené. Skutočnosť, či v prípade zaraďovaného dieťaťa (aj plnoletej fyzickej osoby) ide o dieťa, ktoré už prekonáva dôsledky závislosti je, ako už bolo uvedené, odborná medicínska otázka. Na zodpovedanie tejto odbornej otázky úrad, ani súd, a spravidla ani rodič či iný zástupca dieťaťa, nemajú potrebnú kvalifikáciu. Pritom v prípade, ak by aj rodič, či iný zástupca dieťaťa, takúto kvalifikáciu mal, nemohol by ju využiť pre predpokladaný možný konflikt záujmov medzi jeho právami a právnymi záujmami a právami a právnymi záujmami dieťaťa.

Ak si úrad či súdy, v prípade rozhodovania o umiestnení dieťaťa do resocializačného strediska, nezaobstarajú odborné stanovisko o jeho zdravotnom stave, neposkytujú dieťaťu dostatočnú ochranu jeho práv. V takomto prípade by postup orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately nebol v súlade s § 3 ods. 1 zákona o sociálnoprávnej ochrane detí

a sociálnej kuratele, podľa ktorého sa opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately vykonávajú metódami, technikami a postupmi zodpovedajúcimi poznatkom spoločenských vied a poznatkom o stave a vývoji sociálnopatologických javov v spoločnosti. Nebol by ani v súlade so záväzkom štátu poskytovať dieťaťu osobitnú ochranu podľa čl. 41 ods. 1 Ústavy, ani v súlade s viacerými článkami Dohovoru o právach dieťaťa (napr. čl. 3 a čl. 24).

Umiestnenie takého dieťaťa, ktoré nie je závislé, alebo u ktorého je konzumácia návykových látok dôsledkom inej psychickej poruchy, do resocializačného strediska, **neplní zákonom stanovený účel resocializácie. Keď nie je naplnený účel výchovného opatrenia, predstavuje umiestnenie do resocializačného zariadenia zároveň porušenie práva na osobnú slobodu garantovanú v čl. 17 ods. 2 Ústavy.**

Z poskytnutých spisov jednotlivých detí vyplynulo, že **v konaní o nariadení neodkladného opatrenia** súd spravidla vychádzal **iba z návrhu sociálneho kurátora a z vyjadrenia zákonného zástupcu dieťaťa**. V niektorých prípadoch návrh úradu práce naozaj obsahoval zdravotnú dokumentáciu dieťaťa, ktorá obsahovala aj konštatovanie závislosti dieťaťa na niektorej, alebo na viacerých návykových látkach. **Avšak, zdravotná dokumentácia v mnohých prípadoch konštatovala iba experimentovanie s návykovými látkami, čo za závislosť považovať nemožno.**

V ďalších z kontrolovaných spisov bolo umiestnenie dieťaťa v resocializačnom stredisku založené výlučne na tvrdeniach rodiča o tom, že má podozrenie, že dieťa experimentuje s drogami, a tiež na stanovisku kurátora.

Súdy vo všetkých uvedených prípadoch neodkladné opatrenie vydali a rozhodli o umiestnení dieťaťa do resocializačného strediska. Teda rozhodli takto aj v prípadoch, keď zdravotná dokumentácia dieťaťa uvádzala iba experimentovanie s návykovými látkami a nie závislosť, a rovnako aj vtedy, ak návrh úradu práce žiadnu zdravotnú dokumentáciu neobsahoval a zakladal sa iba na tvrdení zákonného zástupcu a kurátora.

I keď je zrejmé, že pri konaniach o nariadení neodkladného opatrenia súd nie je povinný vykonať dokazovanie v plnom rozsahu, pretože je vzhľadom na naliehavosť situácie potrebné rozhodnúť v čo najkratšom čase, v prípade obavy o život a zdravie dieťaťa má súd možnosť umiestniť dieťa do nemocnice, v ktorej prejde detoxikáciou a riadnou diagnostikou. **Zdôrazňujem, že resocializačné strediská nie sú vybavené na detoxikáciu a už vôbec nie na liečbu závislých pacientov. Preto je potrebné, aby táto prebehla pod kompetentným odborným dohľadom a ešte pred tým, ako je dieťa umiestnené do resocializačného strediska.**

Po konaní o nariadení neodkladného opatrenia nasleduje konanie o uložení výchovného opatrenia, ktorým sa dieťa dočasne odníme zo starostlivosti rodičov a umiestni sa do resocializačného strediska na čas, o ktorom rozhodne súd.

Z poskytnutých spisov vyplynulo, že aj toto konanie vykazuje závažné nedostatky. V prvom rade chcem upozorniť, že **v skúmaných konaniach dochádzalo opakovane k porušeniu práva dieťaťa garantovaného čl. 12 ods. 2 Dohovoru o právach dieťaťa. V zmysle tohto článku sa štáty zaviazali zabezpečiť dieťaťu, ktoré je schopné formulovať svoje vlastné názory, právo tieto názory slobodne vyjadrovať vo všetkých záležitostiach, ktoré sa ho dotýkajú, pričom sa názorom dieťaťa musí venovať patričná pozornosť zodpovedajúca jeho veku a úrovni.**

Ak si aj súd názor dieťaťa výnimočne zadovážil, bolo to zakaždým sprostredkované - cez kurátora. Z obsahu vyjadrení kurátorov je však zrejmé, že nereferovali súdu žiadny názor dieťaťa, iba uviedli informáciu či dieťa rozumie prečo je do resocializačného strediska umiestnené. Ich vyjadrenie sa tak zväčša obmedzilo na krátke konštatovanie, že *„maloletý/maloletá je zmierený/zmierená s tým, že musí ostať v resocializačnom stredisku“*.

Tieto zistenia sú o to alarmujúcejšie, že v prípade konania o uložení výchovného opatrenia ide o konanie vo veci samej, a súd by teda mal vykonať riadne dokazovanie. Namiesto toho sa súdy takmer vo všetkých prípadoch spoľahli iba na vyjadrenia kurátora, zákonných zástupcov a správu resocializačného strediska o dieťati. Podľa Výboru OSN pre práva dieťaťa je však právo dieťaťa byť vypočuté jedným zo základných procedurálnych garancií práva dieťaťa na zohľadnenie jeho najlepšieho záujmu, ako aj základným krokom prevencie a ochrany detí pred všetkými formami násilia.³ Ak totiž deti vynecháme z rozhodovania o nich samých, naše rozhodnutie o tom, čo je v ich najlepšom záujme, nikdy nebude mať takú integritu, ako keď si túto námahu dáme.

Zlepšenie situácie badať iba v konaniach, ktoré pokračovali aj potom, čo do účinnosti vstúpil zákon č. 161/2015 Z. z. Civilný mimosporový poriadok, podľa ktorého platí, že ak je účastníkom maloletý, ktorý je schopný vyjadriť samostatne svoj názor, súd na jeho názor prihliadne.

V súvislosti so správami RS Čistý deň o dieťati, ktoré v konaní zohrávali rozhodujúcu úlohu pri rozhodovaní, či výchovné opatrenie vôbec bude uložené, a ak áno, na ako dlho, som taktiež zistila niekoľko znepokojujúcich skutočností.

Z poskytnutých podkladov som dospela k záveru, že správy RS Čistý deň vyvolávajú otázky ohľadne ich nestrannosti a objektivity. Ako uvádzam v predchádzajúcom texte, deti pred umiestnením do resocializačného strediska nie sú diagnostikované. **Diagnostika prebieha spravidla až po ich umiestnení.**

Diagnostiku v prípade RS Čistý deň však robil psychiater - adiktológ, ktorý je podľa údajov, ktoré mi poskytla Sociálna poisťovňa, a ako potvrdzujú aj podklady od samotného resocializačného strediska, v RS Čistý deň zamestnaný. Ako zamestnanec sa musí riadiť

³ Výbor OSN pre práva dieťaťa, Všeobecný komentár č. 13 (2011) k čl. 19, str. 24, ods. 63, CRC/C/GC/13.

pokynmi svojho zamestnávateľa. Každému jednému dieťaťu umiestnenému do RS Čistý deň bola bez výnimky diagnostikovaná buď závislosť na návykových látkach, poruchy správania spôsobené užívaním návykových látok, alebo oboje.

Resocializačné stredisko podľa § 89 ods. 11 zákona o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele dostáva od Ústredia sociálnej práce a rodiny (ďalej len „ústredie“) **finančný príspevok na vykonávanie rozhodnutí súdu**. Je preto v záujme resocializačného strediska, aby o uložení výchovného opatrenia rozhodol súd, a aby toto opatrenie bolo uložené na čo najdlhší čas. Finančný príspevok na dieťa, ktoré resocializačné stredisko dostane za jeden rok pobytu dieťaťa, predstavuje cca 12 200,- €. Vo všeobecnosti takto zákonom nastavený systém financovania má potenciál vytvárať konflikt záujmov, a to záujmu resocializačného strediska na zabezpečení finančných prostriedkov, ktorý môže byť v kolízii so záujmami osôb umiestnených v stredisku.

Preto nie je prekvapujúce, že RS Čistý deň navrhovalo vo všetkých prípadoch uloženie výchovného opatrenia na dobu 18 až 24 mesiacov, resp. do dovŕšenia plnoletosti. Túto skutočnosť potvrdzujú správy RS Čistý deň, ktoré som mala k dispozícii. Tieto správy, až na výnimky, obsahovali v závere vždy tú istú všeobecnú formulku (bez ohľadu na individuálne danosti a problémy konkrétneho dieťaťa) a síce, že resocializačný proces je dlhodobý systematický proces, a preto RS Čistý deň odporúča pokračovať v resocializačnom procese v plnej dĺžke trvania (18 - 24 mesiacov), aby bolo možné dosiahnuť optimálny výsledný resocializačný efekt. Čo sa týka dĺžky výchovného opatrenia, **súdy v temer všetkých konaniach prevzali návrh RS Čistý deň, a neskúmali pritom individuálne potreby dieťaťa.**

Zákon o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele teda momentálne umožňuje umiestniť dieťa, s ktorým sú výchovné problémy a zároveň sa uňho vyskytlo podozrenie, že experimentuje s drogami, **automaticky** (bez patričnej diagnostiky a detoxikácie) do resocializačného zariadenia bez toho, aby kompetentné orgány museli vyvinúť skutočnú snahu zistiť pravú príčinu problémového správania sa dieťaťa, príp. užívania návykových látok.

Ako vyplýva z uvedených konštatovaní, právo dieťaťa na zohľadnenie jeho najlepšieho záujmu ako prvoradého hľadiska, nie je dodržiavané už na začiatku celého procesu, a to priamo pri rozhodovaní o umiestnení dieťaťa do resocializačného strediska.

Čo sa týka **výberu samotného zariadenia**, tento postup upravuje interná norma ústredia č. IN – 030-2011 „Koordinácia umiestňovania detí do zariadení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately určených na výkon rozhodnutia súdu a hlásenie stavu voľných miest v zariadeniach sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately určených na výkon rozhodnutia súdu“, v zmysle ktorej resocializačné zariadenie určuje koordinátor ústredia po dohode s týmto zariadením a zároveň zohľadňuje aktuálny stav finančných

prostriedkov viazaných na zabezpečenie výkonu rozhodnutí súdu v resocializačných strediskách.

Z rozhovorov s kurátormi však vyplynulo, že v praxi určovanie zariadenia prebieha odchylné od toho, čo ustanovuje interná norma ústredia, a síce tak, že je to kurátor, ktorý sa telefonicky skontaktuje so zariadením a informuje sa, či zariadenie má voľné miesto a či je dieťa možné doň umiestniť. Následne kurátor požiada ústredie o určenie zariadenia, pričom vo svojej žiadosti aj navrhne konkrétne zariadeniezariadenie, o ktorom si myslí, že je pre dieťa najvhodnejšie. Z rozhovorov tiež vyplynulo, že ústredie navrhnuté zariadenie vždy schváli. Iba jedna kurátorka sa vyjadrila, že sa stalo už veľakrát, že ústredie jej výber zariadenia neschválilo a navrhlo iné zariadenie. Osobitný dôvod pre tento postup ústredia neuviedla.

Opísanú prax považujem za model, ktorý viac rešpektuje najlepší záujem dieťaťa, pretože je to práve kurátor, ktorý by mal dieťa a jeho rodinné pomery poznať najlepšie, a preto ho možno považovať za najkompetentnejšieho na určenie zariadenia, do ktorého má byť dieťa umiestnené. Pretože zároveň ide o prax, ktorá sa zdá byť jednotná na všetkých úradoch práce, je potrebné, aby túto skutočnosť reflektovala aj interná norma týkajúca sa umiestňovania detí do zariadení. Preto je potrebné uvedenú internú normu zosúladiť so skutočným stavom.

Rozhovory s kurátormi potvrdzujú, že majú úprimnú snahu vybrať pre dieťa zariadenie, ktoré najviac vyhovuje jeho individuálnym potrebám. Na druhej strane však bolo cítiť, že zabezpečenie inštitucionálnych potrieb hrá v tejto súvislosti stále veľmi dôležitú úlohu. Z rozhovorov napr. vyplynulo, že pri navrhovaní zariadenia je pre úrady práce dôležité najmä to, či je v zariadení voľné miesto, a či sa so zariadením dobre spolupracuje.

Pod dobrou spoluprácou pritom rozumeli najmä to, či zariadenie vychádza v ústrety úradu práce. Napr., či si zariadenie príde dieťa samo prevziať a odvezie si ho, alebo ak dieťaťu treba vybaviť úradné veci, či ho zariadenie na úrad práce privezie, alebo ho musia ísť vyzdvihnúť pracovníci úradu sami, príp. či sa so zariadením dobre dohadujú termíny návštev. **Kvalitu spolupráce teda úrady práce hodnotia skôr z pohľadu svojho inštitucionálneho komfortu ako z pohľadu kvality poskytovanej starostlivosti deťom.**

Taktiež som pozorovala, že v prípade, ak má kurátor v zariadení jedno dieťa, prejavuje sa u neho tendencia navrhovať pre ďalšie deti to isté zariadenie, pretože vykonávanie osobných návštev v zariadení je potom jednoduchšie. V tejto súvislosti chcem ale zdôrazniť, že z poskytnutých spisov vyplynulo, že väčšina kurátorov navštívila zariadenia, v ktorých sú umiestnené deti spravidla častejšie ako im káže zákon, t. j. nielen raz za 6 mesiacov.

Na druhej strane ale badať aj v tomto smere nadradovanie inštitucionálnych potrieb nad potreby detí. Všetky dopytované úrady práce nám potvrdili, že na návštevy zariadení chodia zásadne ohlásení. Nechcú totiž riskovať, že dieťa by sa nachádzalo napríklad na terénnej terapii alebo v škole a oni by do zariadenia prišli zbytočne. Jedna z kurátoriek sa

v tejto súvislosti vyjadrila, že oni (kurátori) nechodia zariadenia kontrolovať, ale porozprávať sa s deťmi.

I keď neohlásené návštevy môžu byť z pohľadu orgánu verejnej správy nepraktické, pretože vždy zahŕňajú riziko, že nebude možné vykonať rozhovor so všetkými, s ktorými je rozhovor potrebné vykonať, neohlásené návštevy stále predstavujú veľmi efektívny nástroj získania objektívnych informácií o celkovej situácii, ktorá v zariadení bežne panuje. Túto skutočnosť potvrdzuje aj stanovisko jedného z úradov práce z roku 2014, v ktorom kurátor opisuje veľkú nevôľu a aroganciu s akou bola prijatá jeho neohlásená návšteva v RS Čistý deň. Táto neohlásená návšteva sa napokon skončila tak, že kurátorovi nebolo umožnené sa s dieťaťom rozprávať bez prítomnosti pracovníkov zariadenia (!).

Z rozhovorov s kurátormi taktiež vyplynulo, že forma ambulantného liečenia sa temer nikdy neberie do úvahy. Vychádzajúc so svojich skúseností, kurátori vyjadrili veľkú skepsu nad úspešnosťou ambulantnej liečby.

Z rozhovorov rovnako vyplynulo, že sa **nijakým spôsobom nesleduje recidíva detí po absolvovaní resocializácie**, a to najmä z toho dôvodu, že deti sa po dovŕšení dospelosti úradu práce tak povediac stratia z dohľadu, a tieto už nemajú možnosť zistiť, či sa dieťa k návykovým látkam vrátilo, alebo nie. Z dlhodobého pohľadu považujem tento fakt za veľmi znepokojujúci, pretože nedostatok týchto dát má za následok, že nie je možné objektívne stanoviť, či systém resocializácie tak ako je nastavený, je vôbec úspešný, a teda **či plní svoj účel**.

III.

Nedostatok kontroly zo strany orgánov sociálnoprávnej ochrany detí je ďalším z deficitov systému, ktoré vyplynuli z prieskumu.

Z podkladov, ktoré mi poskytlo ústredie vyplynulo, že ústredie ešte v roku 2014 dostalo niekoľko sťažností od rodičov detí, ktoré boli umiestnené v RS Čistý deň. Tieto sťažnosti sa týkali prevažne nevhodného správania sa personálu voči klientom, formy trestania detí, ako aj neprimeraného obmedzovania kontaktu rodičov, resp. zákonných zástupcov s deťmi.

Ústredie následne dospelo k záveru, že v zmysle zákona o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele nemá dostatočné kompetencie na realizáciu kontroly úrovne vykonávania opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, lebo svoju kontrolu môže zamerať len na plnenie podmienok „Zmluvy o poskytnutí finančného príspevku na vykonanie rozhodnutia súdu v resocializačnom stredisku“ uzatvorenej medzi ústredím a zariadením (ďalej len „zmluva“).

Ústredie z tohto titulu postúpilo sťažnosti Ministerstvu práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky (ďalej len „MPSVR“). Avšak, podobne ako ústredie, **ani MPSVR sa necítilo byť dostatočne kompetentné a personálne vybavené na vykonanie tejto kontroly.**

MPSVR bolo práve naopak toho názoru, že ústredie má potrebné kompetencie na to, aby skontrolovalo rozsah a kvalitu poskytovania resocializačnej starostlivosti v záujme maloletých klientov, a to podľa čl. IV ods. 2 spomenutej zmluvy, ako aj prostredníctvom príslušných orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, ktoré o. i. vykonávajú opatrenia aj podľa § 32 ods. 3 zákona o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele, čiže prostredníctvom úradov práce.

Vzhľadom na to, že podľa čl. IV ods. 2 zmluvy v znení platnom v roku 2014 bolo ústredie naozaj oprávnené vykonať v zariadení iba finančnú kontrolu, prebehla kontrola RS Čistý deň v roku 2014 takým spôsobom, že ústredie kontaktovalo príslušné úrady práce a vyžiadalo si od nich správu, či v zariadení nie je ohrozený život dieťaťa, jeho zdravie, alebo jeho priaznivý psychický vývin, fyzický vývin a sociálny vývin.

Napriek tomu, že stanoviská väčšiny úradov práce sa niesli v neutrálnom duchu a neobsahovali žiadne závažné obvinenia, oznámenia niekoľkých úradov práce obsahovali **viacero veľmi závažných skutočností týkajúcich sa fyzického násillia páchaného na klientoch zo strany personálu, neprimeranosti trestov a zakazovania kontaktu medzi rodičmi, resp. zákonnými zástupcami, a deťmi.** V jednom z prípadov bolo fyzické trestanie klientov potvrdené aj samotným riaditeľom RS Čistý deň s odkazom na to, že dotýčny zamestnanec v stredisku už nepracuje.

Na základe týchto zistení kompetentná pracovníčka ústredia dospela k záveru, že predmetné oznámenia obsahujú natoľko závažné skutočnosti, že **je dôvodné a opodstatnené informovať MPSVR – akreditačnú komisiu a preveriť úroveň kvality vykonávaných opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v zariadení.** Medzi poskytnutými podkladmi sa taktiež nachádzal email z roku 2014, v ktorom pracovníčka jedného z úradov práce informuje ústredie, že sťažnosti majú aj na iné resocializačné strediská, a že by bolo potrebné usporiadať s nimi stretnutie.

Zdôrazňujem, že **podľa čl. 19 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa je povinnosť štátov chrániť deti pred akoukoľvek formou násillia.** Štáty sú povinné urobiť všetky potrebné zákonodarné, správne, sociálne a výchovné opatrenia na ochranu detí pred **akýmkoľvek telesným alebo duševným násillím, urážaním alebo zneužívaním, včítane sexuálneho zneužívania, zanedbávaním alebo nedbanlivým zaobchádzaním, trýznením alebo vykorisťovaním** počas obdobia, keď sú v starostlivosti jedného alebo oboch rodičov, zákonných zástupcov, alebo **akýchkoľvek iných osôb starajúcich sa o ne.**

Povinnosť štátu v zmysle čl. 19 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa zahŕňa povinnosť štátnych orgánov zachovávať odbornú starostlivosť, povinnosť zabrániť akejkoľvek forme

násilia alebo porušovania základných práv a slobôd detí, povinnosť ochraňovať deti, ktoré sa stali buď obeťami alebo svedkami porušenia ľudských práv, a v neposlednom rade **povinnosť vyšetriť** akékoľvek porušenia ľudských práv **a potrestať ich páchatel'ov**.⁴ Zdôrazňujem, že "povinnosť vyšetriť" v tomto smere nemožno chápať iba ako povinnosť orgánov činných v trestnom konaní, ale ako povinnosť všetkých orgánov, ktoré disponujú kontrolnými kompetenciami.

Napriek týmto veľmi zreteľne artikulovaným povinnostiam, z podkladov, ktoré mi ústredie poskytlo nevyplýva, že by MPSVR v tejto súvislosti podniklo akékoľvek kroky, hoci závery ústredia z kontroly v RS Čistý deň mu boli doručené dňa **15.10.2014**.

Necelý rok po tom, ako MPSVR dostalo spomínané stanovisko ústredia, dostalo MPSVR ďalšiu sťažnosť týkajúcu sa RS Čistý deň. **Dňa 12.10.2015 bolo MPSVR zaslané oznámenie pre akreditačnú komisiu vo veci podozrenia zo sexuálneho zneužívania v RS Čistý deň**. Dňa 15.10.2015 MPSVR túto sťažnosť postúpilo ústrediu s tým, že ho požiadalo o preverenie dodržiavania zmluvných podmienok pri poskytnutí finančného príspevku, vrátane preverenia spôsobu vykonávania opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately a súčasne o informácie zo spisovej dokumentácie vedenej príslušným orgánom sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately na účely plnenia a postupu výkonu opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately.

Kontrola ústredia v RS Čistý deň sa začala 30.11.2015 a vzťahovala sa na obdobie od 01.01.2015 do 31.10.2015. **Avšak napriek tomu, že kontrola bola iniciovaná z dôvodu podozrenia zo sexuálneho zneužívania, táto skutočnosť vôbec nebola jej predmetom.**

Predmetom kontrolnej činnosti bola kontrola vybranej spisovej dokumentácie detí, ktoré sa v kontrolovanom období nachádzali v zariadení, individuálne resocializačné plány, resocializačný program a zabezpečenie psychologickej starostlivosti v zariadení.

V Protokole o výsledku kontroly zo dňa 29.04.2016 (ďalej len „protokol“) je uvedené, že v období od 01.05.2015 do 31.07.2015 nebol v RS Čistý deň zamestnaný žiadny psychológ a zariadenie zároveň nezaznamenávalo vyhodnotenie podrobností o priebehu individuálneho resocializačného procesu raz za tri mesiace v spolupráci s orgánom sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately.

Z protokolu taktiež vyplynulo, že pracovníčky vykonávajúce kontrolu nadobudli pochybnosti o tom, či je resocializácia v RS Čistý deň vykonávaná spôsobom zameraným na individuálne potreby detí. V protokole, v časti "zistenia", je totiž uvedené: *„Resocializačné zariadenie Čistý deň vypracúva svojim klientom individuálne resocializačné plány pravidelne mesačne v zmysle uvedeného paragrafu. Obsahujú základné identifikačné údaje klienta, obdobie na aké sa vypracúvajú, určenú adaptačnú fázu, fázu resocializačného procesu, v ktorej sa klient nachádza, ciele dlhodobé ako aj cieľ klienta na daný mesiac, metódy práce*

⁴ Výbor OSN pre práva dieťaťa, Všeobecný komentár č. 13 (2011) k čl. 19, str. 4, ods. 5, CRC/C/GC/13.

*s klientom a jeho rodinou na daný mesiac. Plány sú vyhodnocované raz mesačne. **Metódy a formy práce sú totožné vo všetkých plánoch.***

RS Čistý deň sa voči zisteniam ústredia odvolalo a ústrediu predložilo zoznam zamestnancov za obdobie od 01.01.2015 do 31.10.2015, spolu s opisom ich pracovných zaradení. Z predmetného zoznamu vyplývalo, že v období od 01.05.2015 do 31.07.2015 boli na pozícii psychológa v RS Čistý deň zamestnaní pán Mgr. Mário Kolesár a pán Mgr. Peter Tománek. V tejto súvislosti upozorňujem na niekoľko nezrovnalostí.

Podľa pečiatky na sprievodnom liste, prílohou ktorého mal byť zoznam zamestnancov, bol tento sprievodný list ústrediu doručený ešte dňa 29.02.2016. Protokol ústredie pritom vypracovalo až 29.04.2016 a RS Čistý deň námietky vypracovalo až 15.06.2016. Je teda otázne ako RS Čistý deň vedelo už dňa 29.02.2016, že ústrediu má zaslať zoznam zamestnancov.

Ďalej nie je zrejmé, prečo ústredie považovalo predmetný zoznam za relevantný dôkaz toho, že obaja zamestnanci vykonávali v danom čase pozíciu psychológa, ak im neboli predložené ich pracovné zmluvy. Ak obaja v tom čase na danej pozícii naozaj pracovali, nie je jasné, z akého dôvodu RS Čistý deň pracovné zmluvy nepredložilo už počas kontroly, ale až v rámci námietok k protokolu.

Podľa čl. 3 ods. 3 Dohovoru o právach dieťaťa sa štáty zaviazali, že zabezpečia, aby inštitúcie, služby a zariadenia zodpovedné za starostlivosť a ochranu detí zodpovedali normám stanoveným kompetentnými úradmi, zvlášť po stránke bezpečnosti a ochrany zdravia, **počtu a kvalifikácie personálu, ako aj kompetentného dozoru.**

Čo sa týka samotného spôsobu vykonávania opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately zo strany RS Čistý deň, tento bol kontrolovaný iba zo spisovej dokumentácie vybraných detí. So samotnými deťmi sa pracovníci ústredia vykonávajúci kontrolu nerozprávali, i keď oprávnenie na to mali. Podľa čl. IV ods. 2 písm. d) zmluvy sa prijemca (*finančného príspevku*) zaväzuje *umožniť povereným zamestnancom poskytovateľa stretnutie s dieťaťom, ktoré je umiestnené v resocializačnom stredisku na základe rozhodnutia súdu.*

Ako vyplýva z protokolu, pracovníci ústredia žiadne porušenie základných práv detí nekonštatujú.

Napriek tomu prieskum, ktorý vykonala Kancelária verejného ochrancu práv poukazuje na to, že v RS Čistý deň boli minimálne v období od roku 2013 do roku 2016 aplikované viaceré neprimerané tresty a ponižujúce praktiky, ktoré sú nielen nezlučiteľné s účelom resocializácie, ale predstavujú aj porušenie niekoľkých základných práv a slobôd detí.

Napríklad, viaceré dievčatá uviedli, že po úteku zo zariadenia boli za trest **nútené ostrihať si vlasy zastrihávačom vlasov – „strojčekom“**. Vlasy si museli ostrihať buď samé, alebo ak neposlúchli, ostrihal im ich personál.

Viacerí klienti tiež opisovali **nosenie pyžama alebo košele hanby a zatváranie na "samotku"**, tiež **ako trest** po úteku. Samotka, ako ju klienti nazývali, síce pozostávala z viacerých izieb, neboli tam však toalety, všetky dvere boli zamknuté, a keď klienti potrebovali ísť na toaletu, museli búchať na personál a ten buď prišiel, alebo aj nie. Vybavenie tejto miestnosti malo pozostávať zo stola, stoličky a gauča.

V košeli alebo v pyžame museli klienti údajne chodiť preto, aby neutiekli. Ich vlastné oblečenie im mali vrátiť až potom, ako jedno z detí podalo trestné oznámenie. Jedno z detí tiež uviedlo, že po oneskorenom návrate do RS Čistý deň z dovolenky, ktorý však zariadeniu riadne nahlásilo a ospravedlnilo sa, bolo zatvorené na **3 dni na samotku** a malo písať 100-stranovú úvahu o dovolenke, pričom tento trest mu mal dať/tlmočiť jeden z terapeutov. Túto skutočnosť nám potvrdili aj na úrade práce, do obvodu ktorého dieťa spadá.

Podobne ako v prípade reedukačných centier, aj v prípade RS Čistý deň sa niektorí z klientov sťažovali **na nedostatok a jednotvárnosť jedla**. Niektorí z klientov uviedli, že v zariadení boli stále hladní, pričom **nedostatok jedla bol využívaný aj ako forma trestu**. Jedno z detí uviedlo, že ak boli klienti v tzv. „druhej šanci“ dostali misu jedla, ktorú si medzi sebou mali rozdeliť. (Do „druhej šance“ sa klienti dostali po porušení kardinálneho práva, napr. po svojvoľnom opustení zariadenia.) Viac informácií dieťa neuviedlo.

Takéto sankcie sú absolútne neprípustné, pretože nie sú zlučiteľné s právom na zachovanie ľudskej dôstojnosti a so zákazom ponižujúceho, neľudského a krutého zaobchádzania (čl. 16 ods. 2 a čl. 19 ods. 1 Ústavy, čl. 19 Dohovoru o právach dieťaťa a čl. 3 Európskeho dohovoru o ľudských právach). Zdôrazňujem, že takéto sankcie nie sú prípustné ani vtedy, ak si ich zvolí samotná komunita. V takom prípade je odborný personál povinný postup klientov korigovať a pomôcť im navrhnúť také sankcie, ktoré neponižujú ľudskú dôstojnosť a nezasahujú ani do iných základných práv a slobôd.

Niekoľko z detí sa taktiež sťažovalo na **zanedbávanie zdravotnej starostlivosti**. Zväčša malo ísť o bagatelizovanie zdravotných problémov zo strany zariadenia, pričom lekárske ošetrovanie im malo byť zariadené až v prípade akútneho stavu. Jednému z detí bolo odmietnuté vyšetrenie u zubára v prípade akútnej bolesti zubov, iné dieťa sa sťažovalo, že mu bolo zakázané ísť na pravidelné ošetrovanie k chirurgovi kvôli problémom s nechtami na nohách, čo viedlo k zhoršeniu stavu. Iné dieťa sa malo sťažovať na neskoré ošetrovanie zlomeniny. **Nesťažovali sa iba tie deti, ktorým zdravotnú starostlivosť zabezpečovali rodičia.**

Podľa čl. 24 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa majú deti právo na dosiahnutie najvyššie dosiahnuteľnej úrovne zdravotného stavu a na využívanie liečebných

a rehabilitačných zariadení. Štáty majú zároveň povinnosť usilovať sa o to, aby žiadne dieťa nebolo pozbavené svojho práva na prístup k takým zdravotníckym službám.

Niekoľko detí sa taktiež sťažovalo **na problémy s uplatňovaním a realizáciou práva na vzdelanie**. Tieto deti uvádzali, že v RS Čistý deň im neboli vytvorené dostatočné podmienky na štúdium ako aj na to, že možnosť navštevovať školu bola iba „za odmenu“. Napríklad RS Čistý deň vo svojej správe o dieťati tvrdilo, že dieťaťu je poskytovaný dostatočný priestor na štúdium a pedagogický dohľad zo strany odborného personálu. Na druhej strane, dieťa sa kurátorovi opakovane sťažovalo, že nemá dostatok času na štúdium a určité predmety, ako matematika, fyzika a chémia, mu nemá kto vysvetliť. Skutočnosť, že dieťa v monitoringoch dosiahlo z matematiky 10%-tnú úspešnosť podporuje domnienku, že mu v RS Čistý deň naozaj neboli vytvorené dostatočné podmienky na učenie.

Ďalšie z detí uviedlo, že mu **bolo zakázané zúčastniť sa záverečných skúšok**, a preto nemohlo dokončiť ročník na škole. Zo strany RS Čistý deň sa v tejto súvislosti objavoval argument, že deti môžu študovať aj keď budú mať 25 rokov, pričom teraz je hlavné sústrediť sa na prekonanie závislosti.

Takáto argumentácia je neprípustná. Právo dieťaťa na vzdelanie je explicitne garantované v čl. 28 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa. Čl. 42 ods. 1 Ústavy garantuje právo na vzdelanie pre každého, t. j. aj pre deti. Prostredníctvom čl. 28 ods. 1 písm. e) Dohovoru o právach dieťaťa sú členské štáty navyše zaviazané prijímať opatrenia na podporu pravidelnej školskej dochádzky a na zníženie počtu tých, ktorí školu nedokončia.

V súvislosti s právom dieťaťa na vzdelanie Výbor OSN pre práva dieťaťa uvádza, že akékoľvek rozhodnutia, opatrenia alebo kroky podniknuté vo vzťahu k právu na vzdelanie musia rešpektovať najlepší záujem dieťaťa alebo skupiny detí, ktorých sa to týka.⁵ Výbor zároveň podotýka, že ani názor dospelého na to, čo je v najlepšom záujme dieťaťa, nemôže prevážiť povinnosť rešpektovať všetky práva detí garantované Dohovorom.⁶

Názor dospelého človeka, že realizácia určitého práva garantovaného Dohovorom nie je v najlepšom záujme dieťaťa, nemôže byť použitý ako odôvodnenie obmedzovania výkonu tohto práva alebo iného práva garantovaného Dohovorom. **Všetky práva upravené v Dohovore o právach dieťaťa sú totiž v jeho najlepšom záujme.**⁷ To znamená, že názor kohokoľvek z RS Čistý deň spočívajúci v tom, že možnosť navštevovať školu je forma nejakého benefitu, ktorý si dieťa musí najskôr zaslúžiť, resp. že vynechávanie školskej dochádzky je v najlepšom záujme dieťaťa, lebo v škole môže prísť do kontaktu s nevhodným

⁵ Výbor OSN pre práva dieťaťa, Všeobecný komentár č. 14 z 29. mája 2013 o práve dieťaťa na to, aby jeho najlepší záujem bol prvoradým hľadiskom, str. 8.

⁶ Výbor OSN pre práva dieťaťa, Všeobecný komentár č. 14 z 29. mája 2013 o práve dieťaťa na to, aby jeho najlepší záujem bol prvoradým hľadiskom, str. 2.

⁷ Výbor OSN pre práva dieťaťa, Všeobecný komentár č. 14 z 29. mája 2013 o práve dieťaťa na to, aby jeho najlepší záujem bol prvoradým hľadiskom, str. 2.

prostredím, neodôvodňuje takýto zásah do práva dieťaťa na vzdelanie a predstavuje porušenie tohto práva.

Navyše je potrebné zohľadniť, že v mnohých prípadoch môže mať návšteva školy na dieťa, a teda aj na samotnú resocializáciu, pozitívny vplyv. Z niektorých spisov vyplynulo, že deti škola bavila, frustrovalo ich, ak nemali dostatok priestoru na učenie a boli smutné, ak im nebolo umožnené chodiť do školy, čo sa následne prejavilo aj na ich resocializačnom procese.

Viacerí klienti, ale aj ich rodičia, sa okrem toho sťažovali na **neprimerané obmedzovanie vzájomnej komunikácie**. Deti napríklad nemohli za trest rodičom písať listy a naopak, rodičia sa s deťmi nemohli spojiť ani telefonicky. V tejto súvislosti dávam do pozornosti, že podľa internetovej stránky RS Čistý deň je telefonický deň iba v stredu, pričom rozhovor nemá trvať viac ako 3 minúty.⁸ Podľa čl. 9 ods. 3 Dohovoru o právach dieťaťa štáty uznávajú **právo dieťaťa oddeleného od jedného alebo od oboch rodičov udržiavať pravidelné osobné kontakty s oboma rodičmi, ibaže by to bolo v rozpore so záujmami dieťaťa**. Pretože spolupráca rodičov s deťmi a s resocializačným strediskom je v resocializačnom procese dieťaťa kľúčová, keďže rodičia sú dieťaťu najväčšou oporou a dieťa sa po skončení resocializačného procesu vracia späť do rodinného prostredia, nemôže byť **obmedzovanie kontaktu dieťaťa s rodičmi** považované za opatrenie, ktoré je v najlepšom záujme dieťaťa. A už vôbec nie vtedy, ak slúži ako forma trestu.

Z prieskumu taktiež vyplynulo, že jedno dieťa bolo z RS Čistý deň **presunuté** na základe „**medzistrediskovej zmluvy**“ **do iného zariadenia**, lebo v Čistom dni ho nevedeli zvládnuť. Jeho presun bol právnikom Kancelárie verejného ochrancu práv potvrdený aj v rámci rozhovoru s kurátorom dieťaťa.

Ak je dieťa umiestnené rozhodnutím súdu do určitého zariadenia, nemôže byť toto dieťa na základe svojvoľného rozhodnutia a zmluvy neznámeho charakteru jednoducho presunuté do iného zariadenia. Ak by **náš právny poriadok umožňoval takýto postup, nebola by to legislatíva, ktorá je v najlepšom záujme dieťaťa**.

Považujem za potrebné na odbornej úrovni jednoznačne stanoviť, či je vhodné, aby boli maloletí klienti umiestňovaní do resocializačných stredísk spolu s dospelými klientmi. Riziko „miešania“ dospelých klientov s maloletými potvrdzuje aj jeden záznam zo správy RS Čistý deň, v ktorej zariadenie uvádza, že dieťa malo recidívu potom, ako dospelý klient neodovzdal po priepustke k lekárovi personálu zariadenia psychofarmaká, ale ich dal dieťaťu, a to ich užilo v nadmernom množstve.

⁸ <http://www.cistyden.sk>.

IV.

Podľa § 85 ods. 1 písm. a) zákona o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele **MPSVR zruší akreditáciu**, „ak je akreditovaným subjektom, jeho štatutárnymi zástupcami, zodpovednou osobou alebo inými zamestnancami alebo spôsobom činnosti, spôsobom vykonávania opatrenia, metódy, techniky a postupu, na ktoré bola udelená akreditácia, ohrozený život a zdravie dieťaťa, jeho priaznivý psychický vývin, fyzický vývin a sociálny vývin alebo **môže byť** ohrozený život a zdravie dieťaťa alebo jeho priaznivý psychický vývin, fyzický vývin a sociálny vývin“.

Z citovaného ustanovenia teda vyplýva, že **MPSVR musí zrušiť akreditáciu** aj v tom prípade, **ak existuje čo i len možnosť, že život a zdravie dieťaťa alebo jeho priaznivý psychický, fyzický a sociálny vývin môže byť ohrozený**. Vychádzajúc z informácií, z ktorých niektoré sú už potvrdené (napr. pohlavný styk 14-ročnej klientky so zamestnancom resocializačného strediska), **považujem za neospravedlňiteľné**, že MPSVR si **doteraz nesplnilo svoju povinnosť, ktorá mu zo zákona o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele vyplýva, a nezrušilo RS Čistý deň akreditáciu**.

Taktiež zdôrazňujem, že MPSVR boli ešte v roku 2014 a v roku 2015 oznámené závažné skutočnosti, ktoré by odôvodňovali postup minimálne podľa § 85 ods. 2 písm. b) zákona o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele, t. j. fakultatívne začatie správneho konania o zrušení akreditácie.

Podľa § 85 ods. 2 písm. b) zákona o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele **MPSVR môže začať konanie o zrušení akreditácie**, ak mu boli oznámené závažné skutočnosti súvisiace s vykonávaním opatrení podľa zákona, najmä skutočnosti svedčiace o porušení tohto zákona a zistenia podľa § 7 ods. 3 (telesné tresty a iné hrubé a ponižujúce zaobchádzanie) a § 73 ods. 2 písm. c) rovnakého zákona (zabezpečovanie sústavnej ochrany života, zdravia a priaznivého vývinu dieťaťa).

V tejto súvislosti opätovne zdôrazňujem, že oznámenia niektorých úradov práce z roku 2014 obsahovali skutočnosti týkajúce sa fyzického trestania, hrubého a ponižujúceho zaobchádzania s maloletými.

Podľa dostupných informácií správne konanie o zrušení akreditácie RS Čistý deň MPSVR začalo až na jeseň 2016, čiže **až po medializácii** celého prípadu. Informáciu, či je toto konanie už ukončené a aký je jeho výsledok mi MPSVR do dňa podania tejto správy neposkytlo.

Prieskum potvrdil nečinnosť kontrolných orgánov a bagatelizovanie sťažností detí umiestnených či už v resocializačných strediskách alebo reedukačných centrách. Bagatelizovanie sa prejavuje predovšetkým v tom, že individuálne sťažnosti sú spravidla považované za neopodstatnené a nepravdivé, pričom prihliadať sa na ne začne až vtedy, ak

ide o masovú sťažnosť, t. j. sťažuje sa minimálne 90% detí. Takýto postup je v rozpore so záväzkami, ktoré Slovenskej republike vyplývajú z Dohovoru o právach dieťaťa.

Záver:

- 1) Deti pred umiestnením do resocializačných zariadení neprechádzajú potrebnou diagnostikou a detoxikáciou.**
- 2) Súdny v konaniach o uložení výchovného opatrenia nezisťovali názor maloletého priamo, iba sprostredkovane.**
- 3) V rámci konania o uložení výchovného opatrenia sa resocializačné strediská nachádzajú v konflikte záujmov.**
- 4) Inštitucionálne potreby orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately stoja pri výbere vhodného zariadenia a jeho následnej kontroly nad záujmami dieťaťa.**
- 5) Orgány sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately nemajú vypracované štandardy, na základe ktorých by bolo zrejmé, ktorý orgán, čo a akým spôsobom v zariadeniach na výkon opatrení kontroluje.**
- 6) Možnosť ambulantnej liečby sa pred umiestnením do zariadenia ústavného typu takmer temer nikdy neponúka.**
- 7) MPSVR malo minimálne od októbra 2014 vedomosť o závažných skutočnostiach týkajúcich sa porušovania práv detí odôvodňujúcich začatie konania podľa § 85 ods. 1 písm. a), alebo podľa § 85 ods. 2 písm. b) zákona o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele. Správne konanie sa začalo až v roku 2016 a o jeho výsledku MPSVR neposkytlo potrebné informácie.**
- 8) Kontrolné orgány majú tendenciu bagatelizovať sťažnosti jednotlivcov.**
- 9) Recidíva u detí, ktoré prešli resocializáciou, sa nesleduje ako relevantný údaj.**

V.

V ďalšom z prípadov týkajúcich sa sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately išlo o podnet, ktorý vyjadroval obavy z možného porušovania práv detí, ku ktorému malo dôjsť tým, že deťom vo veku do šesť rokov bola namiesto náhradnej osobnej starostlivosti v profesionálnej rodine, poskytovaná náhradná starostlivosť detského domova.

Podľa § 53 ods. 2 zákona o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele je detský domov povinný utvárať podmienky v detskom domove tak, aby **každé dieťa do troch rokov veku**, ktoré sa prijíma do detského domova, **bolo najneskôr po štvrtýždňovej diagnostike zaradené do profesionálnej rodiny; to neplatí v prípade dieťaťa, ktorého zdravotný stav** vyžaduje osobitnú starostlivosť v špecializovanej samostatnej skupine pre deti s duševnou poruchou, na základe vyjadrenia podľa osobitného predpisu, s mentálnym postihnutím, telesným postihnutím, zmyslovým postihnutím, kombináciou postihnutí a pre deti, ktorých zdravotný stav vyžaduje osobitnú starostlivosť výlučne pobytovou formou na základe vyjadrenia podľa osobitného predpisu, v prípade dieťaťa maloletej matky, alebo ak je to v záujme dieťaťa z dôvodu zachovania súrodeneckých väzieb.

Podľa § 100j ods. 8 zákona o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele boli zriaďovatelia detských domovov povinní zabezpečiť a utvoriť podmienky v detských domovoch do 31.12.2011 tak, aby od 1.1.2012 bolo **každé dieťa do šiestich rokov** po jeho umiestnení v detskom domove najneskôr po diagnostike **zaradené do profesionálnej rodiny**, s výnimkou dieťaťa, ktorého zdravotný stav vyžaduje preukázateľne osobitnú starostlivosť v špecializovanej samostatnej skupine, alebo v prípade dieťaťa maloletej matky, alebo ak je to v záujme dieťaťa z dôvodu zachovania súrodeneckých väzieb.

Právnicki Kancelárie verejného ochrancu práv v tomto prípade nedokázali zodpovedne overiť, či sú deti do 6 rokov umiestnené u profesionálnej matky alebo v detskom domove, a teda nepodarilo sa im zistiť spôsob a formu poskytovania starostlivosti o tieto deti. Z toho dôvodu som podala príslušným súdom, ktoré o umiestnení detí rozhodovali, podnet na začatie konania z úradnej moci súdu. Podľa § 91 ods. 2 Spravovacieho a kancelárskeho poriadku pre okresné sudy, krajské sudy, Špecializovaný trestný súd a vojenské sudy je totiž **sudca oprávnený kontrolovať spôsob výkonu ústavnej výchovy aj tak, že zariadenie osobne navštívi. Navrhla som, aby príslušné sudy preverili spôsob, úroveň a najmä formu zabezpečovania starostlivosti o deti, a aby na základe svojich zistení rozhodli o tom, či začnú konanie z úradnej moci o zmenu ústavného zariadenia.** Celkovo bolo podaných 9 podnetov, ktoré sa týkali preskúmania starostlivosti o dve deti. Riaditeľka detského domova počas preskúmania podnetu oznámila právnikom Kancelárie verejného ochrancu práv, že prípadom sa zaoberá aj prokuratúra. Na základe tejto skutočnosti (po jej overení), vyplynula pre verejného ochrancu práv zákonná povinnosť podnet odložiť (podľa § 15 ods. 1 písm. c) zákona č. 564/2001 Z. z. o verejnom ochrancovi práv v znení neskorších predpisov), čo sa aj stalo.

V období do odloženia podnetu však už právnicki Kancelárie verejného ochrancu práv zistili o systéme poskytovaní náhradnej osobnej starostlivosti o dieťa vo veku do šesť rokov zabezpečovanej profesionálnym rodičom také skutočnosti, ktoré vyvolávali závažné pochybnosti o správnosti jeho nastavenia, či organizovania. Potreba preskúmať, či tento systém funguje v záujme detí, alebo uprednostňuje iné záujmy, časom ešte narástla, keď ani sudy nezistili údaje o tom, ako je deťom poskytovaná starostlivosť a keď to nevyplývalo ani z výsledkov konania prokuratúry. Tá totiž, okrem konštatovania, že nezistila porušenie

zákona, neuviedla informácie o spôsobe starostlivosti o detí. Súdny sa napríklad dopracovali k takýmto výsledkom:

- v prípade **troch detí** súd nezistil dôvod na začatie konania, lebo deti sa v čase konania už nenachádzali v detskom domove, ale boli v starostlivosti budúcich rodičov, t. j. nebolo by účelné, aby súd kontroloval podmienky poskytovania ústavnej starostlivosti v detskom domove, keď sa tam už deti aj tak nenachádzali,
- v prípade ďalších **dvoch detí** súd tiež nezistil dôvod na začatie konania z úradnej moci súdu, pretože deti boli približne jeden a pol mesiaca po podaní podnetu zverené do osobnej starostlivosti ich tety,
- v prípade ďalších **piatich detí** súdy požiadali o podanie správy o zabezpečovaní starostlivosti o deti príslušný úrad práce a aj na jej základe potom konanie z úradnej moci nezačali,
- V prípade **dvoch detí** sudkyne vykonali osobnú návštevu a v oznámení uviedli: *„Po vstupe do detského domova bolo zistené, že priestory boli čisté, udržiavané na vysokej hygienickej úrovni, kompletne veľmi pekne a účelne zariadené, prispôbené k starostlivosti o maloleté deti. V detských izbách sa nachádzajú postele pre deti, písacie stolíky, vstavané skrine, v ktorých bolo pekne uložené oblečenie pre deti, koberce, závesy, kvalitný nábytok, a množstvo kvalitných hračiek. Kúpeľne a toalety boli čisté a vkusne zariadené. Maloleté deti sa v čase návštevy v domove nenachádzali, nakoľko boli v tom čase v školskom a predškolskom zariadení. Vzhľadom na uvedené zistenia súd na podaný podnet neprihliada konštatujúc, že súdom neboli zistené žiadne okolnosti a skutočnosti opodstatňujúce začatie konania z úradnej povinnosti podľa § 81 Občianskeho súdneho poriadku na zmenu úradného zariadenia na výkon ústavnej starostlivosti nad maloletými deťmi“. Z uvedeného oznámenia vyplynulo, že súd nezistil ako sa uskutočňuje starostlivosť o deti a ich výchova a kto ju zabezpečuje, iba zistil ako vyzerá priestor kde sa starostlivosť (možno) uskutočňuje.*

Na základe vlastnej iniciatívy som uložila Kancelárii verejného ochrancu práv, aby preskúmala, či je v súčasnosti aplikovaný systém vykonávania ústavnej starostlivosti, neodkladných opatrení a výchovných opatrení pre deti do šesť rokov, ktoré vykonáva profesionálna rodina, organizovaný a zabezpečovaný v najlepšom záujme detí, a či je zabezpečená aj jeho kompetentná kontrola. Výsledky prieskumu preukázali veľké nedostatky súčasného systému v zabezpečovaní ochrany práv detí, a aj to, že pre takto nastavený systém nie je záujem detí prioritou. Jeho závažné systémové nedostatky predstavím na konkrétnom príklade.

V súlade so zákonom:

Právne vzťahy **založené orgánmi** verejnej správy (a súdmi) sa pri zabezpečovaní starostlivosti o deti do šesť rokov profesionálnou rodinou opierajú o zákony. V súlade s o zákonom tieto orgány môžu zakladať **konflikt záujmov medzi najlepším záujmom dieťaťa a umiestneného do starostlivosti profesionálnej matky, a záujmami profesionálnej matky.**

Postupom orgánov sociálnoprávnej ochrany (a súdov) sú do starostlivosti tejto jedinej osobe - profesionálnej matke, zverené niekedy aj štyri deti útleho veku do jedného roka, a to v súlade s právnymi predpismi.

Táto profesionálna matka, ako jediná osoba, okrem zabezpečovania starostlivosti o štyri malé deti útleho veku zároveň, a tiež v súlade so zákonom, **vykonáva aj funkciu riaditeľky detského domova. To znamená, že profesionálna matka je zamestnaná v detskom domove a okrem toho je riaditeľkou detského domova a aj konateľkou občianskeho združenia, ktoré je zakladateľom tohto detského domova. A to všetko v súlade so zákonom.**

Z uvedeného výpočtu vyplýva, že za plnenie pracovných **povinností profesionálneho rodiča sa zodpovedá profesionálna matka riaditeľke detského domova, a teda v skutočnosti sa zodpovedá sama sebe.**

Je zrejmé, že **absencia bezprostrednej kontroly** profesionálneho rodiča zo strany riaditeľa detského domova **nie v najlepšom záujme dieťaťa**. Náš systém je však takto založený, a takto, v súlade s právnymi predpismi, v praxi funguje.

Kumulácia funkcií súčasne predstavuje vážny systémový nedostatok aj s ohľadom na počet detí umiestnených do starostlivosti profesionálnej rodine, lebo táto kumulácia umožňuje pohodlné využívanie výnimky stanovenej v § 53 ods. 8 zákona o sociálnoprávnej ochrane a sociálnej kuratele. Podľa nej totiž **možno, so súhlasom zriaďovateľa, počet detí v profesionálnej rodine zvýšiť**.

Ak je teda zriaďovateľ detského domova, jeho riaditeľ a profesionálny rodič jedna a tá istá osoba, znamená to, že ak chce prekročiť počet zverených detí, stanovený Vyhláškou MPSVR zo dňa 18. decembra 2008⁹ (ďalej len „vyhláška“) stačí mu, ak ako riaditeľ detského domova požiada o súhlas zriaďovateľa detského domova, v tomto prípade teda samého seba.

Mesačné hlásenia počtu detí a mladých dospelých potvrdzujú, že v detskom domove PETO, ktorý je uvádzaným príkladom z praxe, skutočne došlo **k prekročeniu počtu detí na jedného profesionálneho rodiča** určených vo vyhláške.

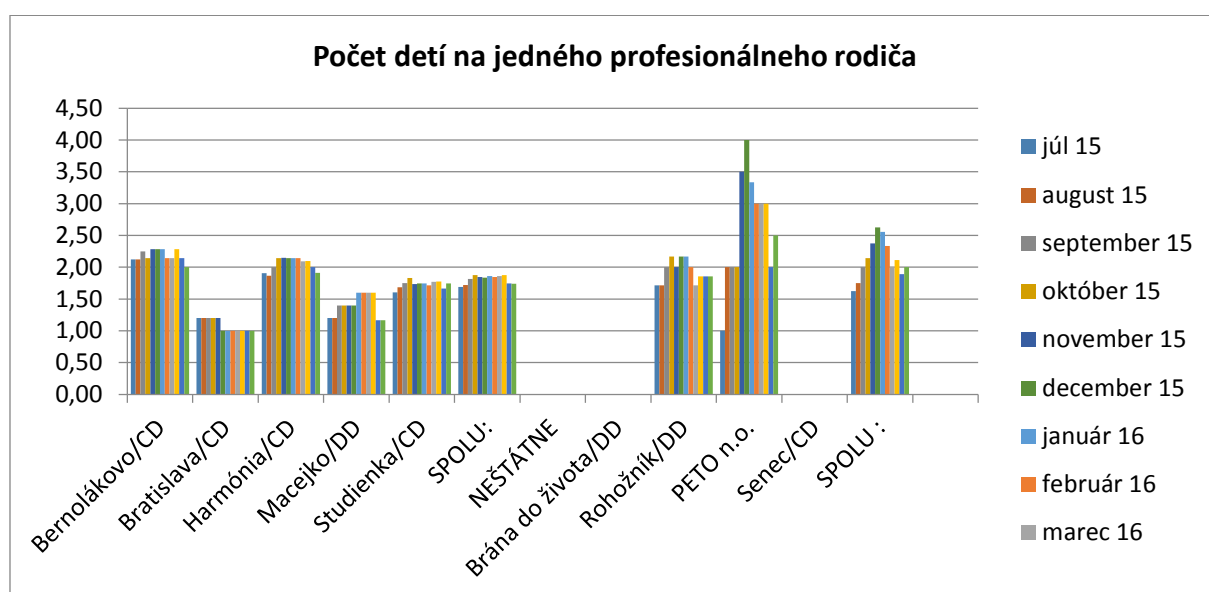
Z poskytnutých údajov vyplýva, že v novembri 2015 pripadalo na jedného profesionálneho rodiča detského domova PETO 3,5 detí, v decembri 2015 to boli 4 deti a v januári 2016 to bolo 3,33 detí. **Naplnenosť kapacity profesionálnych rodín v ostatných štátnych a neštátnych detských domovoch v danom období pritom nebola 100%**. To znamená, že deti mohli byť umiestnené aj do iného detského domova tak, aby ostal

⁹ Podľa Vyhlášky Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky zo dňa 18. decembra 2008, ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele môžu byť jednotlivci ako profesionálnemu rodičovi zverené maximálne tri deti.

zachovaný počet detí na jedného profesionálneho rodiča predpokladaný vyhláškou¹⁰ (viď graf).

Pretože účelom umiestňovania detí do 6 rokov do profesionálnych rodín je zabezpečenie zdravého psychického, fyzického, emocionálneho a sociálneho vývoja dieťaťa v rodinnom prostredí, ktoré dieťaťu umožní vytváranie potrebných vzťahových väzieb pre jeho ďalšie fungovanie, naskytá sa otázka, či umiestnenie detí do takéhoto detského domova, napriek tomu, že ostatné detské domovy majú voľné kapacity, možno považovať za konanie, ktoré najlepší záujem dieťaťa zohľadňuje ako prvoradé hľadisko.

Graf 1

Keďže podľa internej normy ústredia č. IN 065/2016 – „Mesačné hlásenia o vybraných štatistických ukazovateľoch detských domovov“ **sú detské domovy povinné** ústrediu zasielať pravidelne – mesačne – do 5. dňa nasledujúceho kalendárneho mesiaca, **ústredie malo vedieť**, že v prípade detského domova PETO nemá už do tohto detského domova umiestňovať ďalšie dieťa do 6 rokov, lebo detský domov nedisponuje dostatočným počtom profesionálnych rodičov. Dieťa teda musí umiestniť na tzv. „skupinu“, teda do detského domova, v ktorom starostlivosť neposkytuje profesionálna rodina.

Cieľom úpravy uvedenej v internej norme má byť, okrem iného, sledovanie štatistických údajov využitia kapacít detských domovov, umiestňovania detí do detských domovov a sledovanie organizačnej štruktúry detských domovov (počet zamestnancov a ich štruktúra a počet detí a ich rozmiestnenie v skupinách a v profesionálnych rodinách).

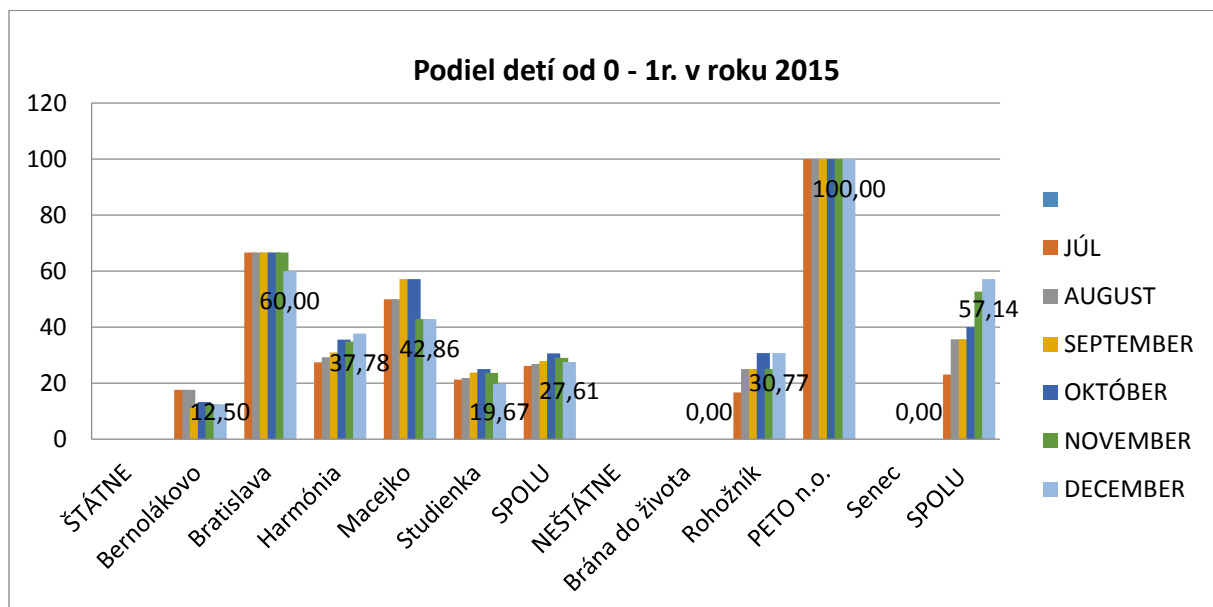
¹⁰ Údaje získané z mesačných hlásení o počte detí a mladých dospelých v zmysle internej normy č. IN – 065/2016 za Bratislavský kraj za obdobie od 01. júla 2015 do 30. septembra 2016.

Ak už teda ústredie tieto údaje zbiera, je logické, že by ich malo zohľadniť aj v procese určovania zariadenia, do ktorého má byť dieťa umiestnené. Ústredie je povinné pri svojom postupe dbať na najlepší záujem dieťaťa, a to v takýchto prípadoch znamená, že v zásade by nemalo podporovať prekročenie počtu detí v starostlivosti profesionálneho rodiča, ak to nie je nevyhnutné. Lenže **ukázalo sa, že v tomto systéme náhradnej výchovy, ktorý je v súlade so zákonom a s inými právnymi predpismi, deti nemajú ustanoveného konkrétneho a konkretizovaného garanta ochrany svojich práv.**

Avšak, ako vyplýva z nasledujúceho grafu, údaje získané od detských domovov ústredie zbiera zrejme preto, lebo mu to káže zákon, a ten mu neukladá aby na zistené údaje prihliadalo vo svojom konaní a rozhodovaní. Je to však logické a v prospech detí. Zistenia z prieskumu by museli byť iné, ak by sa ústredie pri svojom konaní a rozhodovaní riadilo uvedenými údajmi. Nemohlo by prísť ani k situácii, že **do jedného súkromného detského domova sú umiestňované výlučne deti do 1 roka** napriek tomu, že detský domov preukázateľne nedisponuje dostatočným počtom profesionálnych rodičov (viď graf 2 a graf 3).

Z poskytnutých údajov vyplynulo, že v období od 01.07.2015 do 31.12.2015 **mal detský domov PETO v profesionálnych rodinách výlučne deti vo veku do 1 roka.** Takáto situácia nenastala ani v jednom z ostatných štátnych či neštátnych detských domovov. Ako vyplýva z grafu č. 2, podiel detí do 1 roka v profesionálnych rodinách bol v ostatných detských domovoch od 0% do 60%.

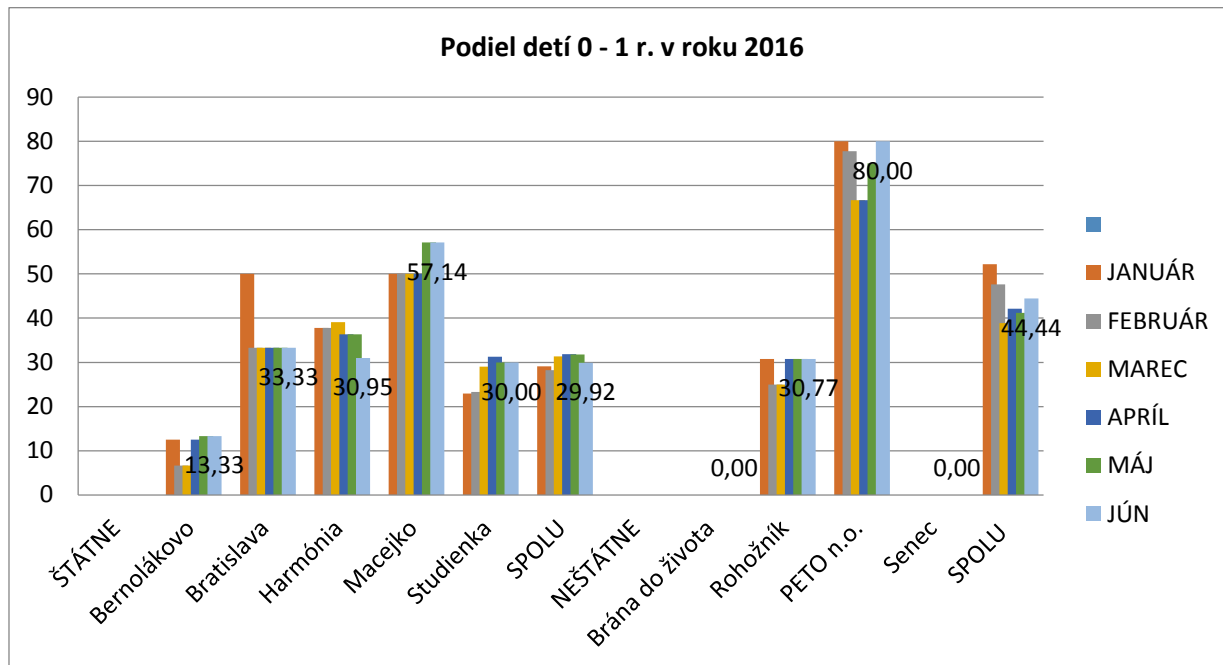
Graf 2

Za obdobie od 01.01. do 30.09.2016 sa podiel detí do 1 roka umiestnených u profesionálnych rodičov detského domova PETO mierne znížil, avšak v porovnaní s ostatnými detskými domovmi zostal napriek tomu neštandardne vysoký. Deti do 1 roka

tvorili v detskom domove PETO 80% detí umiestnených k profesionálnym rodičom, pričom počet detí do 1 roka v ostatných detských domovoch sa v tomto období pohyboval medzi 0% až 57,14% (viď graf 3).

Graf 3

Nevylučujem, že v individuálnych prípadoch môže byť profesionálny rodič mimoriadne schopný a zdatný človek a dokáže sa sám príkladne starať aj o viac ako tri deti do 1 roka. Otázne však ostáva, **či jeden profesionálny rodič môže naozaj každému dieťaťu venovať taký dostatok osobnej starostlivosti, aká je potrebná v individuálnom prípade každého dieťaťa tak, aby si dieťa vytvorilo k profesionálnemu rodičovi vzťahovú väzbu, ktorá je dôležitá pre jeho neskorší zdravý vývin.** Je pritom preukázané, že deti si vzťahovú väzbu vytvárajú od prvých dní narodenia, a preto je nie len dôležité ich umiestnenie u profesionálneho rodiča, ale aj to, aby profesionálny rodič mal dostatok času a priestoru venovať každému dieťaťu toľko pozornosti, koľko si toto v individuálnom prípade vyžaduje.¹¹ Naša profesionálna matka, ktorá je príkladom z praxe, o ktorej príslušné orgány konštatovali, že koná v súlade so zákonom, okrem toho súčasne vykonávala aj prácu riaditeľky domova a konateľky zriaďovateľa.

Systém starostlivosti o deti, ktorý umožňuje profesionálnemu rodičovi, ktorý nepodlieha žiadnej nezávislej kontrole, na základe výnimky, ktorú si sám udelí, zveriť ako jednotlivcovi do starostlivosti neobmedzený počet malých detí, nie je spôsobilý zaručiť deťom právo na osobitnú ochranu a je aj z iných dôvodov v rozpore s najlepším záujmom dieťaťa. Takto nastavený systém totiž nerešpektuje práva dieťaťa. Samozrejme, že v prípade takéhoto profesionálneho rodiča **problém nie je v materiálnej oblasti, pretože štát na starostlivosť o deti finančne prispieva.** Problém je v zabezpečovaní riadnej osobnej

¹¹ Dr. Arthur Becker – Weidman, Napĺňanie potrieb detí v ústavnej starostlivosti, konferencia usporiadaná OZ Archa dňa 10.11.2016, www.archaoz.sk

výchovy a starostlivosti o takéto malé dieťa. **Môže však jeden profesionálny rodič zvládnuť sám poskytovanie výchovy a starostlivosti súčasne štyrom deťom vo veku do jedného roka na potrebnej úrovni? Nehovoríme o kolektívnej ústavnej starostlivosti ale o forme osobnej starostlivosti.**

Postup ústredia pri určovaní zariadenia bližšie upravuje ďalšia z interných noriem ústredia č. IN – 030/2011 "Koordinácia umiestňovania detí do zariadení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately určených na výkon rozhodnutia súdu a hlásenie stavu voľných miest v zariadeniach sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately určených na výkon rozhodnutia súdu". **Už len zo samotného účelu tejto internej normy je zrejmé, že najlepší záujem dieťaťa neberie do úvahy vôbec, a to ani ako právo dieťaťa, ani ako interpretačné pravidlo a už vôbec nie ako procesná zásada.**

Účel normy spočíva v zabezpečení:

- a) jednotného postupu koordinácie umiestňovania detí do zariadení a určení jednotného spôsobu komunikácie medzi subjektmi podieľajúcimi sa na tomto procese,
- b) zberu/uchovávaní/sprístupňovaní údajov o stave voľných miest v zariadeniach,
- c) vhodného spracovávaní údajov a prepojenia výstupov s celkovou koncepciou zabezpečovania výkonu súdnych rozhodnutí,
- d) aktualizácie údajov preto, aby bolo možné efektívne koordinovať umiestňovanie detí do zariadení.

Predmetná interná norma ústredia je teda zameraná najmä na to, aby zabezpečila bezproblémové fungovanie určenia zariadenia na inštitucionálnej úrovni. Jediné ustanovenie, ktoré aspoň čiastočne naznačuje zvažovanie najlepšieho záujmu dieťaťa, je ustanovenie, v zmysle ktorého zamestnanec úradu práce poskytne koordinátorovi ústredia v rámci určovania zariadenia, okrem základných informácií o dieťati, aj informácie o špeciálnych potrebách dieťaťa, základné informácie o rodine dieťaťa, dôvody pre umiestnenie dieťaťa do zariadenia na výkon opatrenia súdu, ako aj iné závažné skutočnosti.

Zhrnutie zistení

I.

Podobne ako aj v prípade RS Čistý deň, aj v prípade detského domova PETO prieskum odhalil nedostatky v kontrole tohto zariadenia, a to najmä s ohľadom na jej nezávislosť.

Nedostatok nezávislej kontroly vyplýva zo skutočnosti, že ak v detskom domove vykonáva kontrolu **ústredie**, toto opätovne kontroluje iba samo seba, pretože je to v prvom rade ústredie, ktoré podľa internej normy č. IN 030/2011 rozhoduje o tom, do ktorého detského domova bude dieťa umiestnené. Je teda veľmi nepravdepodobné, že ústredie by

pri kontrole dospelo k záveru, že dieťa umiestnilo do nevhodného zariadenia, a tým de facto skonštatovalo, že **to bolo v prvom rade ústredie, ktoré pochybilo pri jeho určení.**

Podľa § 73 ods. 1 písm. c) zákona o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kurately má ústredie kompetenciu detský domov kontrolovať. Avšak, pri výkone kontroly sa ústredie riadi iba zákonom č. 10/1996 Z. z. o kontrole v štátnej správe v znení neskorších predpisov, ktorý neobsahuje žiaden bližší postup, ktorým by sa kontrola mala riadiť.

Ústredie zároveň nedisponuje **žiadnymi záväznými štandardami**, na základe ktorých by pracovníci ústredia mohli objektívne a komplexne skontrolovať, či v zariadeniach, v ktorých sa vykonávajú opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately nedochádza k porušovaniu základných práv a slobôd detí. Kontrola preto prebieha podobne ako aj v prípade resocializačných zariadení - iba kontrolou listinných dôkazov, t. j. spisov detí, a kontrolou materiálnych podmienok v zariadení.

Kontrola zo strany MPSVR je aj v tomto prípade temer neexistujúca, lebo ak MPSVR nevidí splnenie podmienok na obligatórne zrušenie akreditácie ani v prípade RS Čistý deň, je zrejmé, že nebude uvažovať o zrušení akreditácie „iba“ pri porušení zákona.

V čl. 25 Dohovoru o právach dieťaťa pritom štáty výslovne *uznávajú právo dieťaťa, ktoré zverili príslušné orgány do starostlivosti, ochrany alebo na liečenie telesného alebo duševného zdravia náhradnému zariadeniu, na pravidelné hodnotenie zaobchádzania s dieťaťom a všetkých ďalších okolností spojených s jeho umiestnením* a v čl. 3 ods. 3 Dohovoru o právach dieťaťa sa štáty zaväzujú *že zabezpečia, aby inštitúcie, služby a zariadenia zodpovedné za starostlivosť a ochranu detí zodpovedali normám stanoveným kompetentnými úradmi, zvlášť po stránke bezpečnosti a ochrany zdravia, počtu a kvalifikácie personálu, ako aj kompetentného dozoru.*

Z opísaného systému sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately je však zrejmé, že neposkytuje žiadny rozumný argument, na ktorom by bolo možné postaviť záver, že je v najlepšom záujme dieťaťa.

Okrem iných, vyplynuli z prieskumov aj tieto zistenia:

- 1) Súdny, až na malé výnimky, neumožňuje dieťaťu byť priamo vypočutý v každom konaní, ktoré sa ho týka.**
- 2) Súdny takmer vôbec nevykonávajú osobnú kontrolu v zariadeniach, do ktorých deti umiestňujú.**
- 3) Zákon o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kurately tým, že umožňuje kumuláciu funkcií na strane zriaďovateľa detského domova, riaditeľa detského domova a profesionálneho rodiča, otvára priestor na obchádzanie zmyslu a účelu**

tohto zákona, čo v kombinácii s nekompetentnou kontrolou oslabuje sociálnoprávnu ochranu práv detí.

- 4) Pri určovaní zariadenia, do ktorého má byť dieťa umiestnené, je skôr zohľadňovaný záujem zariadenia, než najlepší záujem dieťaťa.
- 5) Kontrolné orgány nevykonávajú riadne svoje kontrolné právomoci.
- 6) Kontrolné orgány nemajú k vypracované žiadne záväzné štandardy, na základe ktorých by vedeli akým spôsobom a čo je potrebné v zariadeniach kontrolovať.

II.

Vzhľadom na uvedené skutočnosti, odporúčam národnej rade prijať nasledujúce opatrenia:

- A. zákon o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele upraviť tak, aby do resocializačného strediska mohli byť umiestnené deti až po riadnej diagnostike a detoxikácii, a to aj v tom prípade, ak o umiestnení rozhoduje súd na základe neodkladného opatrenia alebo výchovného opatrenia,
- B. zákon o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele upraviť tak, aby sa zvýšil počet povinných návštev v zariadeniach na výkon opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately a aby aspoň dve z týchto návštev boli povinne neohlásené,
- C. zákon o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele upraviť tak, aby neumožňoval kumuláciu funkcií na strane zriaďovateľa detského domova, jeho riaditeľa a profesionálneho rodiča,
- D. znížiť počet detí na jedného profesionálneho rodiča, resp. profesionálnu rodinu stanovený vyhláškou,
- E. zabezpečiť alternatívu k ústavnej starostlivosti, tak aby ústavná starostlivosť bola opatrením *ultima ratio*,
- F. zabezpečiť, aby v konaní, v rámci ktorého sa rozhoduje o umiestnení dieťaťa do zariadenia na výkon opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, bol názor dieťaťa vždy zohľadnený, a aby nutnosť a účelnosť umiestnenia dieťaťa do zariadenia na výkon opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately bola vždy preskúmaná a potvrdená nezávislým odborníkom z oblasti detskej psychiatrie,

- G. zabezpečiť, aby úrady práce boli dostatočne vybavené po personálnej, odbornej aj po materiálnej stránke tak, aby sociálni kurátori mohli vykonávať svoju prácu v najlepšom záujme dieťaťa,
- H. zabezpečiť, aby resocializačné strediská pracovali pod dohľadom odborného garanta, ktorého odborné usmernenie k spôsobu činnosti, spôsobu výkonu opatrení, metódy, techniky a postupu bude pre resocializačné stredisko záväzné,
- I. sprísniť požiadavky na počet, kvalifikáciu a vhodnosť odborného personálu v detských domovoch a v resocializačných strediskách, vhodnosť profesionálnych rodičov a zabezpečiť pre nich systematické odborné vzdelávanie a pomoc pri výkone povolania,
- J. vypracovať záväzné štandardy, ktoré budú jasne, zrozumiteľne a detailne určovať, akým spôsobom sa vykonáva kontrola v zariadeniach na výkon opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately,
- K. zabezpečiť vypracovanie záväzných štandardov pre prácu s deťmi v zariadeniach na výkon opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately,
- L. zabezpečiť nezávislú a kompetentnú kontrolu činnosti týkajúcej sa detí uskutočňovanej verejnými alebo súkromnými zariadeniami ako aj to, aby zo strany kontrolných orgánov nedochádzalo k bagatelizovaniu individuálnych sťažností,
- M. zabezpečiť, aby zariadenie, do ktorého je dieťa umiestnené, zodpovedalo čo najviac jeho individuálnym potrebám, rešpektovalo jeho rodinné väzby, predchádzajúce štúdium, potenciálne schopnosti jeho ďalšieho fyzického, duševného, sociálneho i emocionálneho rozvoja,
- N. zabezpečiť štatistické sledovanie recidívy u maloletých, s cieľom zistiť, či resocializácia maloletých plní zákonom deklarovaný účel,
- O. čo najskôr vyvodit' dôsledky vo vzťahu k akreditácii RS Čistý deň, pretože existujú dôvodné obavy, že akreditovaným subjektom, jeho štatutárnymi zástupcami, zodpovednou osobou, alebo inými zamestnancami alebo spôsobom jeho činnosti, môže byť ohrozený život a zdravie dieťaťa, alebo jeho priaznivý psychický vývin, fyzický vývin a sociálny vývin.